

Ukrainian Museum
3425 Broadview Rd.
Cleveland, Ohio

Ціна 75 копій

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

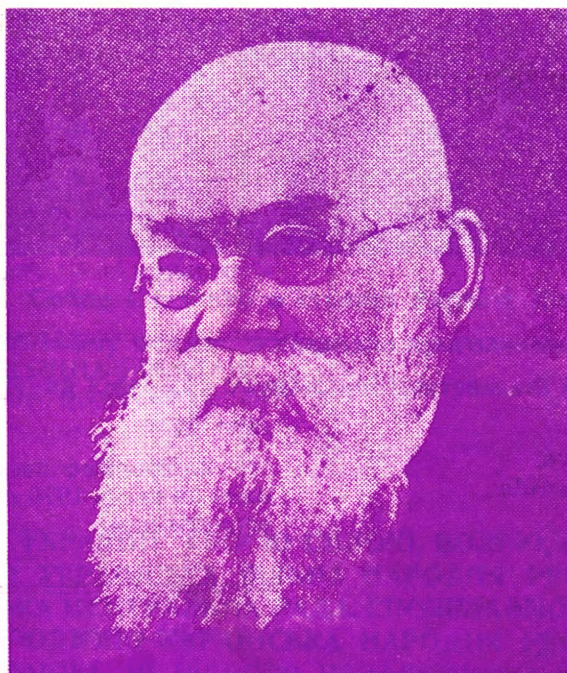
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Рік XXII

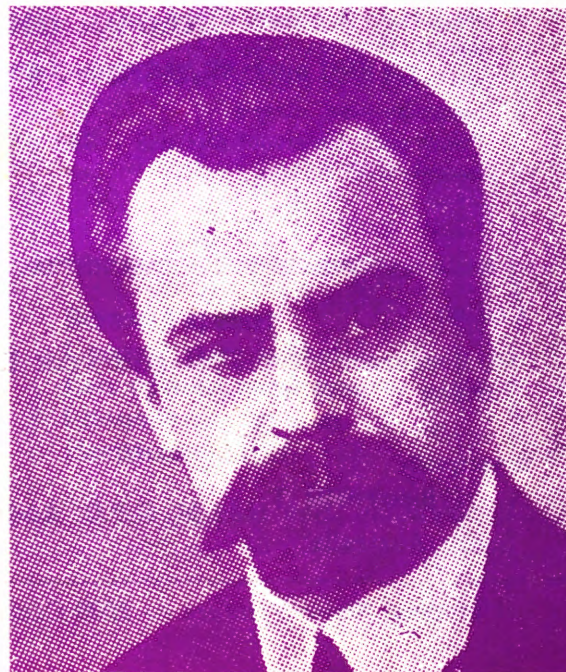
Січень — 1971 — January

Ч. 252

1917

1921

НОВІ ДНІ

UNIVERSAL SLAVIC ILLUSTRATIONS MONTHLY

Видає видавництво "НОВІ ДНІ".

Редактор 1950-1969: П. К. Волиняк

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Д. В. Кислиця — головний редактор
М. Г. Дальний — відповід. секретар

Відповідає за адміністрацію і друкування
П. В. Майсюра.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

У США—

NOVI DNI
2209 Caniff Ave.
Detroit, Mich. 48212, U.S.A.
Tel.: 365-9130

У Канаді —

NOVI DNI
219 Howard Park Ave.
Toronto 154, Ont. Canada

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 5.50 доларів
Австралія — 3.50 австралійських доларів
Франція — 20 франків
Англія — 30 шилінгів
Всі інші країни Європи, Венесуела — 4.50
американських доларів.
Решта країн Південної Америки — 3.00
американські долари.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

H. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Кован Анна — Палац сну	2
Чапленко В. — Про того, хто вмер ...	4
Юриняк А. — Про роман „Київ“	6
Олексюк Іван — Нехай чебрець цвіте	9
З. Франко — Іскрометне слово	11
Рахманний Р. — Кілька думок...	12
Витвицький В. — Релігійні твори О. Кошиця	14
Нитченко Дм. — Чудовий мовний порадник	15
Сіак Дарія — Бібліографічні довідки з анотаціями	17
Перхорович Ю. — Ще про походження слова Україна	19
Мазурек Ом. — Нововідкритий шедевр	22
Дальний М. — Із хроніки поточних подій	24
Чапленко В. — Фотій Мелешко. Некролог	26
Мамчур Ф. — Кульбаба звичайна	31
Стрельчук Ів. — Така дрібниця, як кухоль пива	32

НАГАДУВАННЯ ВЛАСНИКАМ КРАМНИЦЬ

1. Відтепер ціна окремого числа „Нових
днів буде 75 центів

2. Просимо якнайскорше розрахуватись із
нами за весь 1970 рік, а непродані журнали по-
вернути нам.

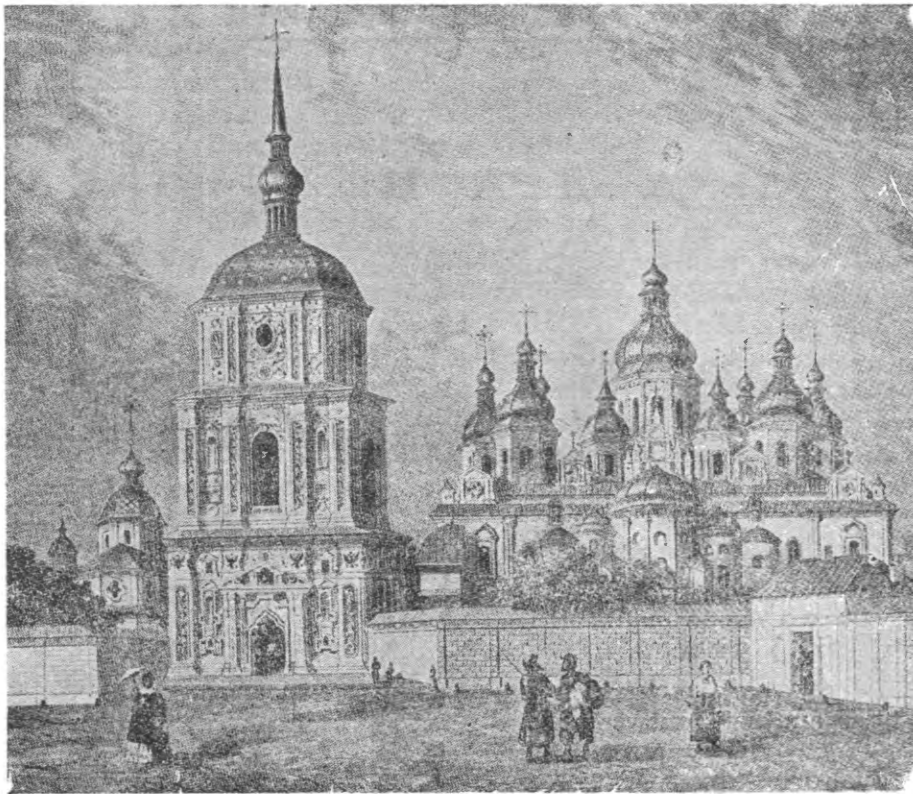
Вид-во „Нові дні“

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД СКЛАЛИ

Д-р Куриляк Л.	\$ 40.00
Бондаренко Е.	9.50
Ростун В.	9.00
Ковшун М.	5.00
Матула М.	4.50
Де-Шудрій О.	4.50
Баранник А.	4.50
Николенко Д.	4.00
Гурський Я.	2.50
Одарченко П.	2.00
Компанієць Л.	2.00
Фірицак О.	1.50
Всім жертводавцям щиро дякуємо.	

На першій сторінці обкладинки — провідні діячі
Української Революції:

М. С. Грушевський — голова Центральної Ради УНР;
С. В. Петлюра — голова Директорії і Головний Ота-
ман Військ УНР;
В. К. Винниченко — перший голова Уряду УНР.

Собор Св. Софії в столиці України Києві.

**На Софійському майдані всенародно проголошено історичний
IV-ий Універсал Української Центральної Ради:**

**„НАРОДЕ УКРАЇНИ! ТВОЄЮ СИЛОЮ, ВОЛЕЮ, СЛОВОМ СТАЛА
НА ЗЕМЛІ УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКА... МИ,
УКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РАДА, СПОВІЩАЄМО ВСІХ ГРОМАДЯН
УКРАЇНИ: ОДНИНІ УКРАЇНСЬКА НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКА СТАЄ
САМОСТІЙНОЮ, НІ БІДКОГО НЕЗАЛЕЖНОЮ ВІЛЬНОЮ СУВЕ-
РЕННОЮ ДЕРЖАВОЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ...“**

(З 4-го Універсалу, 22 січня 1918 р.)

**„Наша вірність тим ідеям, за які голови
поклали незабутні лицарі збройної боротьби
за Українську державність 1917-1920 років, буде
найкращою пошаною до світлої пам'яті їх, до
великого чину їхнього життя“.**

Симон Петлюра

**Встане Україна!
І розвіє тьму неволі
Світ правди засвітить,
І помоляться на волі
Невольничі діти!**

Т. Шевченко

Анна КОВАН

ПАЛАЦ СНУ

В лікарняному саду шаленів вітер. Немов знаючи, що то божевільня, він і собі крутив скажену веремію: кидався з одного боку в інший, а відтак — увсебіч одразу. Вискочив виючи навіжений вітер з-поза рогу будинку, шарпонувався назад уподовж стіни, стрівся напівдорозі із самим собою у подвоєному пориві — і мало не зірвав шапочку з голови медсестри, що поспішала до входу. З брязкотом і стуком повернулися двері та впустили до середини її обурену постать у доведеному до безладу синьому пальті. Вітер увірвався слідом, але його злісна віха понуро знишкла в глибині вестибюлю, де розмовляли два лікарі.

Лікар-господар значуще оглянувся, наче його образила зухвалість, з якою вітер дерся до його лікарні. Був то чоловік під шістдесят п'ять з веселим червоним обличчям і білим волоссям. Великодушно нехтуючи втручанням вітру, він провадив далі.

— Коли я зайшов до неї наступного ранку, вона саме намагалась подерти ковдру. „Чи вам не здається, що ви робите дурницю?“ — запитав я спокійно, по-дружньому. „Якщо не можна робити дурниць тут, то, цікаво знати, де тоді їх можна робити?“ — відрізала вона не задумуючись. — Червоне обличчя вкрилося мережею веселих зморшок, широкі плечі затрусились од сміху. — Скажіть, дотепно?

Молодий лікар ввічливо усміхнувся. Це був відвідувач з півночі, якому показували лікарню. Сам стриманої вдачі, він волів би бачити головного лікаря на дрібку менше життєрадісним, менш експансивним. Такий надмір доброго гумору викликав у нього неспокій, збуджував недовіру. Гість повернув вразливо худорляве лице і спинив уважний погляд на співрозмовцеві. Те, що він бачив, чомусь не діяло заспокійливо. Зовнішність старшого чоловіка викликала невиразне почуття підозри. Надто вже біле було волосся, надто ласкаве обличчя, надто безтурботний його вираз. Цій людині більше б личило бути сільським священиком, а не лікарем.

Відвідувач глянув на годинника й з притиском вимовив: „Боюся, що в мене лишилося обмаль часу. Здається ви хотіли показати палати платних пацієнтів?“

— Так, так, платну палату. Ви неодмінно повинні подивитися на неї перед від'їздом. Ми дуже горді з нашого приватного відділу.

Ось за ними трюкнули двері, і обидва чоловіки нахилили голови, переборюючи навалу вітру. А той, захиляючись лютою радістю, несамовито плигає на них, поки вони йшли доріжкою через безвідрадний сад. На порожніх клюмбах чорніла набрякла земля; непривітно щетинилась їдко-зелена пошарпана трава; без жалю шмагались оголені віти дерев і жойкали.

Лікарі ступали швидко, тримаючися поруч. Один — високий, статечний, стриманий, рятувався в собі від шаленого натиску вітру; другий — з розкуйовдженим волоссям, з поглядом завченої доброзичливості, гей-би німотно схвалював розбурхану погоду.

Після вітряного шалу надворі довгий мурований будинок здався тихішим за порожнечу. Старший лікар на хвилюку зупинився біля порога і пригладив долонями пишну білу чуприну. Він помітно захекався.

— Просимо завітати до палацу сну, — проказав він, весело усміхаючись і ділячи свої слова та усмішку поміж гостем та молоденькою медсестрою, що саме проходила повз них. — Всі пацієнти цього відділу перебувають під тимчасовим діянням наркози, — пояснив він таємниче, коли дівчина зникла за одними з численних дверей.

Широкий коридор, антисептично-холодно вибілений, мав низку дверей ліворуч і низку вікон з протилежного боку. Вікна були високі, загратовані, крізь них неохоче соталося світло й мерехтіло синюватим відблиском снігу на білих стінах. Підлогу вкривала сіра маса, що поглинала звуки, під високими вікнами уподовж стіни тяглося поруччя.

Десь у кінці коридору відчинилися двері. З них вийшла сестра, ведучи жінку в червоному халаті. Хвора заточувалась і спотикалася, не зважаючи на добру підтримку. Її голова безвладно хилталася з боку на бік, а з блілого обличчя, обрешклого й гладенького під розкуйовдженими пасмами темного цупкого волосся, дивилися широко розплющені очі, розпучливі й каламутні водночас, як у п'яного. Незграбні неслухняні жінчині ноги у вовняних

капцях заплуталися в довгому подолі нічної сорочки, і жінка повисла всією вагою на руці сестри.

— Тримайтеся Топсі, — озвався лікар байдужим голосом з ледь відчутною домішкою нетерплячості, мов звертався до незграбної дитини. Сестра допомогла жінці випростатись, і пара натужно посунула до ванної кімнати: хвора спотикалася й хиталася, втупивши наперед себе розпачливий невидючий зір; сестра — зосереджена, заглиблена у власні думки — стиха мугикала танцювальну мелодійку.

— Ця хвора кінчає лікування за пару днів, — гомонів господар. — Звісно, вона не пам'ятатиме нічого, що з нею трапилося під час діяння наркози. Власне кажучи, вона зараз непритомна, хоч і може сяк-так рухатися.

Поки він пояснював всілякі деталі, вони пройшли вглиб коридору. Молодий лікар слухав і відповідав дещо неуважно, його погляд стурбований, занепокоєний баченою сценою.

Урівні з ними відчинилися двері. Старший лікар спинився й озвався до сестри, що вийшла з палати, тримаючи в руках емальовану тачу, накриту хусткою. З-під хустки розповзався нудотний сморід паральдегіду. Господар зауважив інстинктовий відрух отиди в гостя, і його обличчя вкрилося веселими зморшками.

— Що? Вам немілі місцеві парфуми? А ми так до них звикли, що й не помічаємо. Деякі хворі навіть запевняють, що з бігом часу починають їх любити.

Вони увійшли в палату, сповнену тим самим важким, відворотним запахом. Під білою ковдрою, рівненько й симетрично застеленою, як накриття на марах, непорушно лежала молода жінка з заплосченими очима. Ясне вслося, розсіпане по подушці; бліде обличчя, цілковито позбавлене життя, порожнє, склисто-гладеньке, з важкими темними колами під очима. Старший лікар став біля ліжка й задивився на тіло, що наче позбулося людської природи й віддало себе передчасно в обійми смерті. Ласкаве й самозадоволене обличчя лікаря набуло виразу людини, що тішиться блискучими наслідками своєї роботи.

— Отак вона пролежить вісім годин, а тоді на короткий час повернеться до свідомості. Її помиють, нагодують і знову присплять на наступні вісім годин.

Гість також підійшов упритул до ліжка і розглядав пацієнтку. Невиразне відчуття лиха, що поволі наростало в нього, раптом набуло окресленої форми біля цього безжиттєвого тіла, навколо якого збуджена лікарева чутливість

вловила подих невимовного страждання.

— Я, мабуть, не цілком погоджуюся з таким драстичним методом лікування психічних недуг, — почав, було, він і замовк, бо в цю мить затремтіло непорушне незнайоме обличчя, задрижали повіки під непосильним для них тягарем тіней. Чоловік, зачарований, майже зляканий, спостерігав, як поволі-поволеньки з відчайдушним, нестерпним зусиллям розплющились затуманені очі і глянули прямо на нього. Чи йому марилося, чи він справді бачив поза їхньою тьмяною сірістю погляд, сповнений жаху, несамовитого благання, безтямної безграничної мольби?

— Вона цілком непритомна, — зауважив старий лікар поблажливим тоном. — Розплющування повік — звичайнісінький рефлекс. Вона неспроможна ані бачити нас, ані чути нашу розмову.

Усміхнений, білоголовий, схожий на священика, він повернувся й попрямував до відчинених дверей. Молодий лікар затримався ще хвилинку у смердючій кімнаті, скований похмурим небажанням відірвати свій зір від затьмарених очей. Коли він зрештою відвернувся, його охопило почуття незручності, майже сорому і він пошкодував, що взагалі здумав відвідувати лікарню.

Переклад з англійської
Оксани СОЛОВЕЙ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Якщо ви за те, щоб „Нові дні“ жили і безпребійно виходили; якщо ви хочете, щоб „Нові дні“ були ще змістовніші і цікавіші; якщо ви лишаєтесь вірними собі і своїм приреченням, що їх ви дали на звернення ІНІЦІАТИВНОЇ ГРУПИ, то не завтра, а сьогодні:

- відновіть свою передплату, якщо вона вже кінчається;
- завербуйте не одного, а двох, трьох чи й більше нових передплатників;
- вишліть посильний даток на пресовий або на гарантійний фонд, наслідуючи тим добрий приклад пані Ольги МУРІЙ та інших;
- допоможіть нам мати побільше платних оголошень;
- розгляньте навколо себе і знайдіть меценатів „Нових днів“, які б на взір Чикаленка виявили свій патріотизм до глибини кишені — і допомогли б нам не лише втримати, але й піднести на вищий рівень наш і ваш журнал, продовжити видання і уліпшення шкільних підручників тощо.

Всі разом подбаймо негайно про кращу долю „Нових днів“!

В. ЧАПЛЕНКО

Про того, хто „вмер від тієї самої кулі, яку він... з усім запалом молодечої душі оспівував”

У Братиславі чи в Пряшеві (це виразно не зазначено), з датою 1969 р., вийшла збірка творів українського „радянського” поета 20-их років Дмитра Фальківського. Збірка вийшла під символічною назвою „Ранені дні” і з нагоди його 70-річчя, до якого він, як відомо, не дожив. Це перше зібрання творів цього поета в одній книжці. Крім поезій та інших текстів самого Фальківського, у книжці вміщено ще вступну статтю упорядника її — словацького українця Миколи Неврлі, спогади про Д. Фальківського його сучасників, критичні статті про його творчість, бібліографію, „фотоматеріали”, а також редакційні примітки. З огляду на такий характер цього видання, упорядник написав, що „до певної міри воно може вважатися художньо-дослідницьким” (стор. 308). Це видання цікаве для нас не тільки тим, що в ньому зафіксовано фактичний матеріал з історії нищення українських письменників 20-их років так, як про це тепер на Україні не можна писати, а й тим, що це, мабуть, останнє видання такої вартості на Пряшівщині. Як видно із дат під вступною статтю (лютий 1968 р.) та спогадами й листами (1967 і 1968 р.р.), його підготовано ще до окупаційної „нормалізації” в Чехо-Словаччині і тільки випущено в світ із датою 1969 р.

„Фальківський” — це літературний псевдонім цього поета, походження й значення якого він приховував, як таївся також і з своїм справжнім прізвищем. Ось як написав про це один з авторів уміщених у цій книжці спогадів — Б. Войнаровський: „Фальківський — це не справжнє його прізвище. Він і сам казав мені про це не раз, але яке ж було справжнє, того, здається, не знав ніхто, і допитатися в нього була марна річ... Якось я надумав застукати його зненацька й, припускаючи, що прізвище Фальківський утворено від німецького *der Falk* — сокіл, раптом звернувся до нього:

— Так от, Дмитрику Соколовський...

Але він перебив мене, жартуючи:

— Ні, я так не граюся!! І не пробуй розгадати, бо однаково нічого з того не вийде. сторінка 210).

Із вступної статті М. Неврлі ми вперше дізнаємося, що його справжнє прізвище було **Левчук**. Він походив із с. Липеси Кобринського повіту на Берестейщині. Після закінчення сільської школи він учився в берестейській гімназії, але через війну її не закінчив. Під час революції 1917 р. він пішов до більшовиків, був у їхній армії, а від 1920 до 1923 р.р. „працював” у ЧК Білоруси. Про це Неврлі написав: „його командували до ЧК. Мабуть, це й була причина, чому він ховався з своїм прізвищем: його ж батьки були в Польщі. З цієї „роботи” він звільнився через хворобу (мав сухоти). Після цього він переселився до Києва, де й виступив уперше як український поет, надрукувавши в журналі „Глобус” поему „Чекіст”, присвячену „предка Білоруси т. Ротенбергові”. Пізніше вийшло три збірки його поезій: „Обрії” (1927 року), „На пожарищі” (1928 р.), „Полісся” (1931 р.). Але 17 грудня 1934 р. його нестало. Цю „достеменну дату” подано в „Українському радянському енциклопедичному словнику”, але не сказано, як і чому він так рано помер чи загинув. М. Неврлі написав про це виразніше: „Із спогадів сучасників (? — В. Ч., про це ж було й у пресі!) відомо, що він разом з Г. Косинкою, О. Влизьком, К. Буревієм та ін. (в цій групі було 28 осіб) був засуджений до розстрілу, ставши так жертвою розгнужданого сталінського терору після вбивства Кірова. Химерна доля приречла йому **вмерти від тієї самої кулі, яку він в своїй ранній творчості з усім запалом молодечої душі оспівував**” стор. 6). Ще „яскравіше” написав про це Б. Войнаровський. Він відзначив „страхіння сталінського терору”, „річки пролитої крові ні в чому неповинних людей”, „диявольську гарячкову діяльність москвовського центру на Луб’янці з широко розгалуженою мережею, що густо вкрила всю неосяжну країну на шостій частині земної кулі” (стор. 211). А далі він подав і фактичну інформацію, що має значення історичного свідчення (тим я й наводжу цей більший уривок): „Після загадкового вбивства Кірова в грудні 1934 р. органи НКВС сквално добирали невинних людей на ролі спійманих терористів.

Серед них опинився й Фальківський. Формальним приводом для обвинувачення в готуванні замаху на Постишева, тодішнього фактичного сталінського диктатора на Україні, став прихід Фальківського до приймальні Постишева, де він просив собі аудієнції. Саме в той час вселялися літератори в щойно збудований будинок письменників. Фальківський з останніх сил тягнувся, щоб сплачувати вчасно пайові внески на будівництво, бо жив сам хворий на сухоти з хворою дружиною в напівпідвальному вогкому приміщенні, але коли будівництво закінчили, йому незаконно відмовили бонзи із Спілки письменників, які розподіляли квартири. Шукати на них права можна було тільки у всемогутнього Постишева, і Фальківському нічого не лишалося, як проситися до нього на прийняття. Двічі йому відмовлено й у цьому, а за третім разом заарештовано, щоб обвинуватити, ніби він допомагався прийняття з метою вбити диктатора України“ (стор. 220).

„Це була кривава вакханалія, — пише Войнаровський, — коли млин смерті працював на повну потужність, набираючи такої інерції, що його жорна захоплювали часом і своїх мірошників“ (стор. 211). Ці „жорна“ захопили й „мірошника“ Фальківського.

Войнаровський слушно порівнює трагедію Фальківського з трагедією іншого заслуженого перед „радянською“ через роботу в ЧК українського письменника 20-их років — М. Хвильового, який, може, тільки тому не потрапив до „групи терористів“, що похопився ще раніше сам собі заподіяти смерть. Слушно також підкреслив Войнаровський у Фальківського таке, як у Хвильового, пізніше прозріння та зміцнення національної української свідомості. „Фальківський інколи згадував „усусиків“, як він ніжно називав вояків легіону українських січових стрільців, що з'явилися на Волині 1916 року й відкрили в селі, де колись жив малий Дмитрик, українську школу, залишивши для неї вчителя — „усусика“. Усусівське зерно пустило корінець у юнацькій душі, але через якісь причини не дало свого часу паростків... Та було б помилково думати, що Фальківський байдуже ставився до національних справ, які в міру згортання державних заходів щодо українізації М. Скрипника набирали дедалі більшої гостроти й актуальності. Мабуть, і взаємлення з „марсівцями“ (членами організації письменників „Марс“ — В.Ч.) змушувало Фальківського глибше замислитись над тим, що зародилося колись у юнацькій душі, але через якісь обставини прив'язало дочасно“ (стор. 216). Цій

можливості сприяла, либонь, і особиста вдача Фальківського, бо „людське й людяне ніколи не покидало Фальківського, цього чудого Дмитрика, як звали його у вузькому колі за лагідну, ніжну вдачу“ (стор. 212). В наслідок усвідомлення жорстокості того режиму, за який він боровся, ба й був катом у ЧК (див., напр., його жакливу „сповідь“ у поемі „Казка“), в нього могли прокидатися й докори сумління, бо в його поезії появився мотив „подумати тільки — душу має!“ той, кого розстрілює чекіст. Звідси ж, мабуть, і взагалі песимістичність його пізніших творів, що за неї його раз у раз картали критики-посіпаки — Я. Савченко, А. Клоччя, В. Коряк.

Поетична спадщина Д. Фальківського невелика. Це ліричні поезії та дві-три більші розміром поеми. З прози одно оповідання, нариси, статті. Його ліричного хисту не можна заперечувати, і він сильний саме в песимістичних творах, таких, як от цикл „Полісся“, з емоційно-наснаженим змістом, з тугою за рідним краєм, за батьками. Має значення його творчість ще й тим, що він відбив в українській літературі той далекий закуток української землі, що його Москва після Другої світової війни приєднала до Білоруси. Собі взяла (ще раніше) білоруську Смоленщину, а білорусам віддала українську Берестейщину. Таке „окраїнне“ значення Фальківського в українській поезії відзначив і М. Неврлі, добачивши в цьому початковий момент для українських письменників Пряшівщини та інших віддалених чи відірваних українських земель. Він написав: „З поета-поліщука, так приблизно як трохи пізніше з лемківського поета Б. І. Антонича, виріс згодом поет загальноукраїнський. Цей шлях особливо показовий для українських письменників Пряшівщини, Бачки і т. д.“. Не знати, що він розумів під „і т. д.“, може, поховані живцем Кубань, Вороніжчину й інші поневолені українські землі... може...

Це видання знецінює наявність реверансів у бік „чекістів-романтиків“ у статті Неврлі, в спогадах Войнаровського й інших.

Крім згаданих і використаних вище спогадів Б. Войнаровського, у книжці є ще спогади або листи Ю. Меженка, Г. Кочура, М. Бажана, Я. Гана, білоруського поета В. Дубовки, а також великі розміром, але написані російською мовою і надруковані без перекладу (розмови з Фальківським та цитати з його віршів подані по-українському) Йо. Халіфмана. Критичні статті Я. Савченка (уривки про Фальківського), Г. Майфета, І. Мацижського й інших. Серед „фо-

томатеріалів“ особливо цікаві три світлини, на яких бачимо майже всіх письменників 20-их років, декого з композиторів (Вериківського, Козицького), а також маляра-символіста Юхи-

ма Михайлова.

Оформлення книжки „модерне“, як це характерне для пражських видань, — тобто вона обляпана сьак-так фарбами.

А ЮРИНЯК

ПРО РОМАН „КИЇВ“ ІЗАРСЬКОГО

(АБО: ЯК АВТОР, „НЕЙМОВІРНО ВЕСЕЛО ЗНУЩАЮЧИСЯ“, МОРОЧИТЬ ЧИТАЧА)

Насамперед: дієприслівниковий зворот (в лапках) наголовок взято з тексту „Кієва“ Ол. Ізарського, який то опус і є об'єктом даної статті. Автор назвав його **романом**, хоч його радше слід назвати „торба січки“, дармащо він знайшов собі гостинний притулок в журналі „Сучасність“ (Мюнхен — Німеччина), де в книжках ч. 6 і 7-8 за 1970 рік надруковано вже 13 розділів його.

Повістярські спроби Ол. Ізарського досі чомусь не потрапляли на „гарячу сковороду“ критики. Ця обставина, а ще більше те, що їх залюбки містить у себе журнал „Сучасність“, напевно породила в автора думку, що з його повістярством усе гаразд.

„Київ“ Ол. Ізарського в максимальній мірі характеризується непов'язаністю складників сюжету і взагалі всього змісту. Кожен дальший розділ „Кієва“ зовсім не зумовлений попереднім і, в свою чергу, не вимагає дальшого, тобто не потребує себе продовжити і вивершити.

Отже, **змістової осі** чи **хребта** в „Кієві“ нема. В наслідок цього розмірно великий опус (О. Ізарський напевно „визначив“ для свого „романа“ не менше як 400—450 сторінок) справляє враження порожнечі, пустки. Вже в перших шести розділах, надрукованих у книжці „Сучасности“ ч. 6, порожня балаканина автора дратує читача. Чого вартий, напр., такий фрагмент сценки „Віктор—Міра“, що його читач подибує на стор. 34 шостої книжки „Сучасности“:

„Ані слова, жадного натяку, звичайно, про важливе, про найголовніше... Ані слова, жадного натяку про різницю їхніх світів, про гірські системи їхніх національних і особистих історій або про мапи їхніх душ(?! — А. Ю.), візерунки смаку, наскрізь різні лінії крем'яних ідей, хвилясті височини прагнень“. І далі тут же:

„Розмова першого дня. Розмова як безпосереднє продовження мовчанки. Розмова як від-

ламок таємниці. — Бездонним ровом самоти оточено особу й націю... Добре, якщо сонцем промережане небо людської доброзичливості часом засяє над ними“.

Чи не правда, читачу: пишномовно аж до нудоти; претенсійно-„вумно“ аж до безглуздя!

Тому що в своєму безпардонному „водолийстві“ автор аж надто стабільний, то надалі ми для ілюстрації наших тверджень і оцінок обмежимося останніми нам відомими розділами, тобто з книжки 7-8 „Сучасности“.

Щоб мати бодай формальне виправдання назви свого „романа“ „Київ“, автор беззастановно водить свого головного героя Віктора по вулицях, майданах та парках Кієва, підсуваючи йому для компанії то одну, то другу, то п'яту чи десяту товаришку-студентку (рідше студента). Читачеві годі їх запам'ятати, бо хоч вони всі мають власні імена і власні „портретимаски“, то однак внутрішньо, своїм духовим змістом вони вельми одноманітні. Відразу почувується, що головне їх призначення — це становити тло і форум для „попису“ універсального мудрагеля Віктора. А взагалі всі персонажі „Кієва“, не виключаючи й Віктора, **не діють**, а тільки говорять, і то навіть не по-людському, а „реплікують“. При цьому автор дуже часто вкладає їм в уста різні сентенції та афоризми класиків літератури і взагалі мистців та філософів минулого, деколи навіть в оригінальному звучанні, тобто без перекладу. Мовляв, — „ми вчені і по-американськи, і по-французьки, і по-німецьки!“.

Надто часто автор навантажує позиченою мудрістю свого бідолашного Віктора. Що ж? Віктор — „своя дитина“, тож мусить терпляче тягти невковирний вантаж авторового мудрагельного водолийства. Автор ніби й не помічає, що його пиховитий і примхливий вантаж іноді цілком паморочить Віктора, спричиняє балаган в його голові.

Ось на стор. 15 занотовано враження Віктора по двох годинах університетських лекцій:

„Підозринь, почуття неприязні, вибачень, виправдань, здогадів, сумнівів і, в цілому, невідрадних думок намішано було у тридцять сьомій кімнаті за дві години безліч“.

І тут же для чогось приплетено Житецького „Russia est patria nostra“... А далі: „Лис Микита“ „рятується“? Чи в душі визріли хворобливі перетворення, зростання двох чужих один одному світоглядів?!

Що це таке? Чи не примусив автор свого героя галюцинувати? Невже не досить для Віктора тих „клубів мли й туману“, що в них він поринав уже перед цим, на стор. 12?..

Читаємо:

„Враз свідомість позбулася зайвих подробиць: це вже не Сонгород, не Полтава, не Київ... А збіжність відтінків барв? А спільний... звуковий щабель? А повторення психічної настроєності? Дійсно, не коридор, а спущене водоймище, архітектурна первозданність, пустота звільненої від людської природи зони, тільки простір, цільність часу“. (Стор. 12).

Нам здається, що свідомість героя не тільки „позбулася зайвих подробиць“, а таки цілком **уподібнилась спущеному водоймищу**, порожнечі. До речі, авторове „пустота“ тут є чистісінький московізм. Взагалі, мовистиль автора вельми засмічений московізмами і в лексиці, і в фразеології. Не маючи наміру всіх їх вибирувати, наведемо лише деякі, для прикладу. „Забираймося звідси **по-добру, по-здорову**“ (ст. 37). „Гуртожиток попався мені **„на куличках**“ (ст. 21). „**Осмыслити** треба“ (ст. 17). „Професор **норовив мазнути** брудною ганчіркою“ (ст. 15). Разів три чи чотири автор уживає неукраїнський прикметник „білесий“ (московське „белесый“) і т. ін.

Ми вже зазначали, що герой „Києва“ Віктор аж знемагає від авторової уваги та піклування, що конче хоче створити з нього якогось „дорослого вундеркінда“, мудрагеля, що „всі розуми поїв“. Отож мусимо навести тут деякі нотатки з Вікторового записника, чи щоденника:

„— Ні вдень, ні вночі не слускати з очей процесу накопичення творчої спроможності й волі до творчості. Подвійна роль моєї творчості: як суб'єкт і, так би мовити, як об'єкт, як тема: мрія написати роман у гетеанському ключі (?! — А. Ю.). Сповільнена, побільшена стрічка записів людських реакцій. Деталізована психологія. **Entwicklungsroman** від корінців до вершин людського життя.

— Ненастанно обгрунтовувати й уточнювати мету життя. До неї прирівнювати щоденні зай-

няття і події, буденні й світові. Годувати її досвідом від зустрічей з побічним, випадковим і чужим.

— Трагедія повноцінності. Ройова психологія докільля.

— Wolfgang Graeser, Wiederentdecker und Bearbeiter von Bachs „Kunst der Fuge“.

— „Поземне багатоголосся контрапункту виправдовується гармонійним, тобто сторчковим збігом голосів. Сторчове багатозвуччя гармонії виправдовується поземним збігом акордів. М.К. М-р“.

Залишимо в опокі на часинку авторового „героя-жертву“. Хоч, правду кажучи, жаліти цього настирливого балакуна нема підстав, бо він хизується нахапаними у різних мислителів різних часів афористичними реченнями щонайменше перед тузінем університетських дівчат та молодичь (не відразу, а за чергою), без міри надуживаючи терпіння читача. А миг би лююсінько обмежитися виладовуванням свого мудрагельства перед котроюсь одною, ну хай двома з цілого сонму новопридбаних подруг. (товаришка юних літ Ляля не йде в рахубу, бо вона покищо поза Києвом).

І тут місце взагалі дещо сказати про Вікторове людське оточення, то пак про другорядних персонажів.

І поперше, їх занадто багато: на деяких сторічках надрукованого „Києва“ дослівно рябіє в очах від їхніх імен, прізвищ та „портретів-масок“. Щоб якось вирізнити, „поокремити“ персонажів з густого їх натовпу, автор чіпляє кожному бомбастичні наліпки-характеристики, які проте справи не рятують, не індивідуалізують їх як живих істот. І це цілком зрозуміле: персонажі мусять різнитися вчинками, в живій дії, а не статичним портретом, „балакучою маскою“. Це, певна річ, трюїзм, відомий навіть письменникам-початківцям. Тим часом Ол. Ізарський на кожній майже сторінці (бож персонажів у нього — як у романі „Війна та мир“ Л. Толстого!) пишається своїми школярсько-викругасними наліпками — „характеристиками“ персонажів.

Є в нашого автора і такі „хитромудрі“ пасажі, де трудно й збагнути, — котру саме дійову особу він ховає під своєю „маскою-характеристикою“. На таке натрапляємо, наприклад, на ст. 42, де автор, знайомлячи читача з двома студентками: Сонею Бернштейн і Нюрою Віневською, так їх обох „закамуфлює“, що вже й сам доладу не знає, де „гратиня Потоцька“, сиріч „кузька в телескопі з помаранчами грудей“, а де „еспанська мамина доця“ — „багря-

на вуглина“, яка „шумувала, кипіла, спливала, розливалася...“

Ми повинні згадати ще одну Вікторову партнерку прогулянок і „безпросвітно-філософських“ балачок. Ім'я її — Ніна і, здається, вона „перекрила“ всіх знайомих дівчат своєю „оригінальністю“, бо, наморщившись, ставала і „сестрою Пушкіна“, і „старою етіопкою“, і, нарешті, „вірменкою“.

Ось її зовнішній портрет: „Чорні пальми стирчали над багрянцем рота, високо над сліпими долинами видгнутися й поводити голівками чагарники брів“.

Природно, що за такою незвичайною зовнішністю мусила ховатися й незвичайна вдача.

Так воно й є. Ось послухаймо:

„Мереживо Ніниної натури дивувало навіть рідну матір: в одній подобі дитятко і бик.“

Посеред безміру самозаперечення — з відтінком презирства до себе, з приниженням у собі гідності жінки й людини — та бовваніли гранітні скелі абсолютних переконань і навіть дівчинка легко перевтілювалася у владарку Землі і Неба“.

В „романі“ „Київ“ Олексі Ізарського ще дуже прикметне те, що в ньому зовсім не відчувається атмосфери передвоєнного Києва (і взагалі ніякого!), хоч майже на кожній другій сторінці фігурують **київські назви**: вулиць, майданів, будинків, установ та організацій. Та все це — гола номенклатура. Дійсний Київ потону в авторському многослів'ї, у злив'ї мудрагельних реплік-балачок півсотні персонажів.

Хто жив у Києві за більшовицьких часів, той може ствердити, що за тих часів Київ багато втратив із свого питомого чару давньої столиці України-Руси, а проте подих віків славного минулого був виразно чутий у київському повітрі. Особливо це виступало на яву у зворушено-захоплених обличчях десятків тисяч селянської та робітничої молоді, що звідусіль, включно з найдальшими закутками української землі, прибувала до Києва вчитись.

Нічого такого в „Києві“ Ізарського не відчувається. Натомість, автор без кінця-краю частує читачів отим чудернацьким плетивом-нализуванням слів і фраз, про яке, мабуть, варто ще сказати словами самого автора: „І навіщо в запалі демонструвати свою безпорадність, безкритичність, підвладність наймізернішому з інстинктів... і тричі прокляте простацтво!“ (ст. 37, кн. 7—8).

Після такого „самобичувального пасажу“ можна було сподіватися, що автор стягне сво-

го героя з п'єдесталу вундеркінда: мовляв, я тебе породив, я тебе і вб'ю!

Проте цього не сталося: автор не відважився на такий вчинок, бо й справді він був би рівнозначний самогубству. Адже, сходячи з трону „універсального розумника“, Віктор завалив би всю будову „Києва“ з її химерними масками — замість живих облич, з її несамовитими „поетичними образами“, як ось: **їдальня „з вікнами до підшови“; розповідь „неймовірно весело знущаючися“; „смішно довго чекали на десерт“.** (Це все з одної лише 36 ст. А скільки ж таких „засобів виразності“ в цілому „романі“!).

Наприкінці хочемо висловити жаль, що „Сучасність“ чомусь ніяк не спроможеться своїми літературно-мистецькими матеріалами дотримати кроку матеріалам публіцистичним.

А. Юриняк.

Віталій Коротич

МАТИ

...А колиш ти ще подумаєш про себе, і про серце своє, і про те, хто тебе любив на землі.

О доле, їх від суму хорони!
Від сподівань минутих, півхвилинок...
Вони на нас очікують.

Вони

Важкі долоні склали на колінах.
Надій та днів між нами вже без ліку,
А марних слів та сліз і поготів...
Вони листів чекають, наче ласки,
Та нам часу бракує для листів.
Повиростали б ті слова із вітру,
Хоч винурилися б з безлистих віг!.

Жінки чекають.

Як вони в нас вірять,

Жінки, що породили нас на світ!
Все вірять, що мине нас доля люта,
Все вірять, що ми немічні й малі.
А нас хитають сині самольоти
По небесах маленької Землі.
Ми — діти заклопотані й нечулі,
Живем, по груди вгрузнувши у час,
І нам на плечі падають печалі,
Яких ніхто не відведе від нас.

Ми живемо, мов зерна у засіві,
Гримлять над нами війни та громи
Ми вже такі дорослі, що аж сиві,
Та матері сивіші, аніж ми.

О доле, хорони від суму їх, —
Бо їхні дні навіки з нами скуто,
Бо їхні лиха — рештки наших лих,
А радість їхня — з нашої покути.
...Добігти б, долетіти хоч би в сні —
Хай вистачило б пам'яті і сили.
Та впасти на порозі, щоб вони
Нас підвели і трохи пожаліли,
І стати б поруч з ними на межі,
Де всі й завжди стоять задумно й німо.

Ми — вічні діти!

Доле, збережи
Нам наших матерів,
Бо — що без них ми?!

НЕХАЙ І ЧЕБРЕЦЬ ЦВІТЕ

Ділить нас один рік часу від смерті Петра Кузьмовича Чечета-Волиняка. Навіть ще не так давно він був між нами, а скільки за цей короткий час подій заіснувало в українському житті як на еміграції, так і в Україні.

Не стало Петра Кузьмовича, але думки його, висловлені на сторінках „Нових днів“ чи в колі приятелів, — завжди актуальні. Багато своїх думок і оцінок подій висловив Петро Кузьмович на сторінках журналу, але не менше висловив і при різних нагодах своїм приятелям, до яких мав честь належати і я. Передплатником „Нових днів“ став я з першого числа, але їхнього редактора особисто зазнав десь 1954 року. Згодом наше знайомство перейшло в дружбу, а останніх сім років ми були дуже близькі. У ці роки ми бували один в одного в хаті, літом їздили рибалити, а часом навіть відпочивати на озері Сімко. На дозвіллі гонорили ми на різні теми, часом і сперечалися, навіть дуже часто, але ніколи не ссорилися один на одного. Часто говорили про справи, про які Петро Кузьмович писав мало або і взагалі не писав. „Нехай настоїться, ще рано про це писати“, — казав він. У нього в кухні була ікона Богоматері, і коли він хотів сказати щось таке, що далі не мало піти, то піднімав два пальці і казав: „На Божу Матір, що нікому не скажете“.

— „На Божу Матір“, — відповідаю і аж тоді довідуюся. Звичайно, я не єдиний, з ким Петро Кузьмович говорив щиро — з відкритою душею. Мав він багато приятелів, яким говорив у такій чи іншій формі те саме. Загальнознана істина, що Петро Кузьмович був людиною принциповою і дуже впертою, нічого наспіх не рішав, але коли раз щось вирішив, то дуже послідовно затримувався свого рішення. Пригадую, як у другій половині червня 1965 р. поїхали ми з ним на рибу. Погода була напрочуд гарна. З самого ранку Петро Кузьмович впіймав дві, а я одну щуку, та й по всьому. Пробували на різні способи, не клює. Тоді Петро Кузьмович каже: „Як риби немає, треба відпочити, бож я такий зморений, що ледве дихаю“. Я знаю, що він потребує відпочинку, бо як за два дні перед тим пакували журнал, він ледве повертався. Помовчавши трохи, я почав: „Передплата „Нових днів“ і оголошення в них те дають вам стільки прибутків, щоб ви могли найняти когось хоч на пів дня (він казав — „пів людини“) до помічника, а так як ви працюєте, скоро викинчите себе, згорите. Чи не пора б вам перестати видавати „Нові дні“?“ — Він глянув на мене з таким докором і каже: „Я краще дуба віржу коло них, але видавати їх не перестану. Видаючи журнал, я маю волю, якої я так дуже хотів, живучи в Україні, але ніколи не мав її, а тепер я маю і зрікатися її добровільно не збираюся. Будучи на заслання, я зробив двоє приречень: як вийду на волю, то все своє життя буду боротися всіма мені доступними засобами проти цього злочинного режиму, який знищує не тільки моє власне життя, але й так брутально нищить мій народ“. — І з розпачем у голосі додає: „Зрозумійте, що без „Нових днів“ я цього робити не зможу. На життя я завжди зароблюю, але волі мати не буду“. — І замовк. Я зрозумів, що людина як на сповіді відкриває свої тайни, і мені було жаль його. Ми мовчали. Я не відважувався порушувати мовчанку, але цікавість перемогла, і я таки спитав:

— А яке ж було ваше друге приречення?

— Що напишу твір, в якому висвітлю звирствання мого народу під час колективізації і голоду.

— Скільки я знаю, ви такого твору не писали, — сказав я.

— Ні, не написав, — відповідає, — бо ніколи часу не було, але я написав оповідання „Васильків лист“, яке помістив у шкільному підручнику „Лани“. Деякі учителі нарікають, що воно довге і важке, а я ж писав його кров'ю свого серця, з розрахунком, щоб дитина, прочитавши його, запам'ятала на все життя. А твір про терпіння мого народу я ще таки колись напишу.

Риба не ловилась, і ми того дня багато говорили. Питав я, за що його судили. Він дещо розказав, а опісля каже: „Хоч Калитник і севеушник, але думаю, що людської подобі він ще до кінця не втратив, то нехай колись розкаже, він знає все докладно“. Сказати правду, я так і дотепер не знаю, хто є отой Калитник, пригадую тільки, що Петро Кузьмович вів з ним на сторінках „Нових днів“ досить гостру полеміку.

Пригадую, як старався за взяку ціну побачитися і поговорити з Єлисаветою Чавдар (вона, здається, була першою співачкою, яка приїхала до Канади по смерті Сталіна), про що він писав і в „Нових днях“. З цього приводу і взагалі про зустрічі з людьми з України ми багато з ним говорили, навіть сперечалися. Він мав свій погляд на цю справу і послідовно дотримувався його. Аргументи Петра Кузьмовича були приблизно такі: для того, щоб боротися успішно з окупантом, треба знати його, і то добре, а сидіти, як сорока на плоті, і крикати, багато не дасть. Треба пізнати живих людей, знати, що вони думають, чим вони живуть. Я ніби добре знаю життя в Україні, але ж не забувайте, що я вже двадцять років не маю ніякого зв'язку, а за цей час виросло нове покоління. Їм уже не закинуть, що вони куркульські чи попівські сини, вони воювали проти німців, а я зовсім їх не знаю. Вони ж живуть у сучасній Україні, працюють і творять. Подруге, петлюрівці для мене були і є герої, месники, бо вони відновили Українську Державу, але коли ми, сідняки, зустрілися з ними під кінець війни і вже в таборах, то вони нас не розуміли, а це тому, що між двома війнами між нами не було ніяких зв'язків. Я не хочу бути єгипетською мумією і жити тим, що було чверть століття тому. Я хочу живої України, хочу знати, що думає жива українська людина тепер і передбачити, що вона буде думати за десять чи двадцять років.

І далі його думки були такі. Культурний обмін між Радянським Союзом і вільними західними державами відбувається, хочемо ми того чи не хочемо, нам треба використати цю нагоду так, щоб він вийшов на нашу користь. Пізніше Петро Кузьмович казав, що культурний обмін колоніальному режимові не вигідний і, мабуть, скоро припиниться.

Прогноза була правильна. А скільки образ за свої погляди наслухався Петро Кузьмович за своє життя. Навіть по смерті „добрі люди“ висипали цілі лантухи бруду і бочки помиїв на нього, забуваючи, що лежачих навіть казбої не б'ють. Виходить, що на мертву людину можна говорити все, що хто хоче.

Панове, признайтесь, а чи ви вірите в Бога? Справляючи відьомський шабаш по смерті Петра Кузьмовича, деякі „панове“ згадували кореспонденцію Петра Кузьмовича з Колосовою. Зрозумійте, мовляв, добрі люди, що Волинняк продався окупантові. Щоб внести трохи ясності в цю справу, скажу, що вона складалася з трьох листів. Я напевно знаю, що крім мене читали листи ще чотири особи (можливо і більше) і ніяких секретів в них не було. Перший лист починався приблизно так: Миг з вами стоїмо по різних сторонах барикади, але я звертаюся до вас, як до матері. Ви маєте дітей, ви любите їх і бачите їх. Зрозумійте мене, я маю доньку і бачив її немовлям... допоможіть мені побачити її, вона ж кругла сирота...

А відповідь на це була: постарається зробити, що буде в її силах... Третій лист, був куртуазійний. Подяка за обіцяну допомогу Наталці отримати дозвіл на відвідини батька. Що ж тут за злочин? Я знаю людей, що писали листи до Хрущова, і ніхто їх не вважає зрадниками свого народу.

Наталку Петро Кузьмович любив дуже і хотів її побачити. Я мав враження, що Петро Кузьмович почував себе винним перед нею. Не раз він казав: „Дружина померла, а мене не було, і виросла вона без тієї батьківської опіки і любови, якої так потребує кожна дитина. Ще ж і каліка, бідна“.

Літом 1967 року (під час ЕХРО в Монреалі) одного дня телефонуює Петро Кузьмович і каже: „Догляньте хату, бо я їду на пару днів до Монреалю“. Кажу йому, що позавчора він жалівся, що не має часу навіть на сонце глянути, а це вже їде. Відповідає, що буде український день, будуть люди з України, треба побачитися, але головна ціль його поїздки — говорити з Троньком, який має відкривати український день. А намір його був такий: „Прямо скажу: ви маєте діти і бачите їх, а я маю доньку і не можу побачити, бо уряд, який ви репрезентуєте, не пускає її. Це ж вам не середньовіччя, а Сталін уже давно зітлів. Я не даватиму їм спокою доти, доки вони не пустять мені Наталку“. Я відчув по голосу, що Петро Кузьмович не жартує. Чи він говорив з Троньком, не пригадую точно. Думаю, що так. Але повернувся він сумний. Хоч і нескоро після того, а таки приїхала Наталка — аж після того, як вийшла заміж.

Пригадую, як пригнобив і розізлив Петра Кузьмовича випадок, який стався після перебування в м. Торонто кардинала Йосипа Сліпого. Під час тих відвідин була влаштована пресконференція кардинала Йосипа з представниками української преси. Як звичайно, Петро Кузьмович написав свій репортаж і першу частину його здав до друку. Як тільки лінотипіст вискладав репортаж, до Петра Кузьмовича почали телефонувати деякі католицькі діячі, почався тиск на нього, щоб він той репортаж не друкував. Так писати, мовляв, не можна. Петро Кузьмович сказав управителеві друкарні, щоб знищив набір, нічого не буде в „Нових днях“ про цю подію. Я не погоджувався з ним. Але мої переконування були марні, в „Н.Д.“ про кардинала Йосипа і про патріархат нічого не було, а шкода. Пригадую, як після посвячення собору св. Софії та університету в Римі деякі співробітники і читачі „Н.Д.“ домагалися, щоб Петро Кузьмович щось написав про ті події. Його засада була така: „Як

хочуть, щоб я щось написав, то нехай пришлють безплатний квиток, я забідний, щоб купувати квиток, а опісля ще й писати репортаж“. Так зробив він і цього разу: мовляв, нехай пишуть ті редактори, яким вони оплатили подорож до Риму. Трохи згодом він показав мені на першій сторінці „Свободи“ світлину собору св. Софії і каже: „Яка ялова думка в тих, що проектували, і в тих, що прийняли проект будови собору. Ви ж тільки гляньте, які важкі оці бані. І взагалі — пощо копіювати? А коли вже й копіювати, то чому не Софію Київську? Таж у ній ціла симфонія, легкість, а бані так і пнуться в небеса. Наші предки залишили нам мистецький твір, а не копію, а це ж важкий колос, який не піднімає вас до висот, а тисне донизу. Ні, ні, це не будова для сонячної Італії. І що мені писати? Напишу правду, будуть образи і протести, а кривити душею не хочу. Краще буду мовчати“.

Згадаю ще, як виграв пляшку коньяку у Петра Кузьмовича. Коньяку я не отримав, бо Петро Кузьмович не дожив до Різдва, коли обіцяв розплатитися, але при цій нагоді скажу, як до того дійшло. Літом 1967 р. був я у Петра Кузьмовича, він повів мене в город і показував свої квіти, а потім зненацька питає:

— А яка оце квітка?

— Чебрець, — відповідаю.

— Вгадав. А знаєте, де я дістав насіння?

— Ні.

От він і розказав мені, як те насіння з України дісталось аж до нього. Була, каже, людина з України і прочитала тут, у Канаді, „Вальдшнепи“ М. Хвильового, а там є такі слова одного з героїв: „Як на моїй могилі зацвіте чебрець, то знай, що я живу“. Маю вістку, каже, що на могилах Сосюри, Рильського та Симоненка насадили чебрецю. Узагалі, каже, я люблю домашні квіти, ось бачите: м'ята, барвінок, канупер, маки, півонії, рожа, а тепер ще й чебрець.

— А руті у вас немає, — кажу йому.

— А це що? — тикаючи пальцем на м'яту.

— М'ята, — відповідаю.

— Це те саме, — каже Петро Кузьмович, — навіть у пісні співається: „рута-м'ята“.

— Коли ви такі певні, то давайте закладемося, що рута — не те саме, що м'ята. А я вам докажу. — Заклались. Я написав до родини на Україну, і мені прислали насіння руты, а весною 1968 р. Петро Кузьмович посіяв його в себе, а я в себе. Зійшла рута і до осені виросла майже на п'ять заввишки. Петро Кузьмович ніби з сумом сказав пізніше: „Я думав, що всі квіти України знаю, а виходить, що ні“.

Важко писати про приятеля в першу річницю його смерті. Писати про людину, яка вміла голосно й широко говорити, широко ступати і далеко вперед дивитися, яка мала свої переконання, за які терпіла зневагу і образи за свого життя. Очорнюють „добрі люди“ Петра Кузьмовича і по його смерті, забуваючи, що мертві болю не відчувають.

Нехай оцих кілька думок твоїх і про тебе, Петре Кузьмовичу, будуть моїм пучком чебрецю на твою могилу в першу річницю твоєї передчасної смерті.

Іван ОЛЕКСЮК (Торонто)

МИКОЛА ЛЕОНТОВИЧ

* 13.12.1877 — † 22.12.1921

„Микола Леонтович обмежився майже виключно до хороших творів, обробок народних пісень та релігійних кантів. У цій діяльності займає він зовсім виняткове місце не тільки в українській, але й у всесвітній хорівій літературі. Його підхід до обробки народної пісні геніальний. Спосіб його обробки можна назвати вокальною інструментацією, та не з метою осягнення чисто звукових ефектів, а в глибоко естетично-змістовому значенні.“

Василь БАРВІНСЬКИЙ,

Огляд історії української музики
Львів 1937

„Яскрава виразність, реалістичність, ідейна правдивість і глибока емоційна насиченість — ось що становить принципи музичного мислення Леонтовича. Пісенний образ — вихідна точка всієї музичної побудови Леонтовича, яка часто виростає до цілої, хоч і невеликої, вокальної поеми, а не просто становить обробку народної мелодії.“ „І для всього цього знаходить Леонтович свої фарби, свою мову, свої засоби, що, складаючись у певну музичну форму, дають яскраву звукову композицію, повну глибокого ідейного змісту й яскравих музичних образів.“

Микола ГРИНЧЕНКО

Вибране, Київ 1959

„Леонтович — справжній художник-новатор, який узагальнив і творчо використав усе краще, що було в українській хорівій музиці до нього і накреслив нові шляхи її розвитку.“

„Шукання характерного в пісні, вміння це характерне й індивідуальне піднести до високого рівня художнього узагальнення — одна з суттєвих рис новаторства Леонтовича.“

Микола ГОРДИЧУК

Вступ до видання творів М. Леонтовича
Київ 1970

ДО СТОРІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

ІСКРОМЕТНЕ СЛОВО

У плеяді найталановитіших, найбільш багатограних і діяльних письменників кінця XIX і початку XX століть Леся Українка поряд з Ів. Франком зайняла почесне місце. Сподвижник правди і совісті народу, борець проти всякої неволі, духовного рабства і казенного сервілізму, крицево монолітна, кришталево чиста і мужня, а водночас по-жіночому чутлива й ніжна, вона у своїй творчості зуміла поєднати високу незламність духу і проникливий ліризм. Саме так оцінив її літературну постать Ів. Франко, назвавши її „трохи чи не одним з мужчій на всю тогочасну соборну Україну“, схарактеризувавши її як „талант сильний, наскрізь мужній, хоч і не позбавлений жіночої грації і ніжності“.

Багата ідеями, темами, розмаїта джерелами сюжетів і образів, творчість Лесі Українки надзвичайно різноманітна мотивами, багатозвучна почуттями і настроями. У використанні тем світової літератури, у перевтіленні її образів, у певних стилізаціях її мотивів немає сліпого переспівування, епігонського наслідування чужих думок і виразів, немає повторювання відомого, ані тим більше відомого дублювання (самої себе). Леся наскрізь оригінальна і самобутня не лише в колі власних тем і образів, але й на полі сюжетів і мотивів світової літератури. Вона інтернаціональна темами і водночас глибоко національна своєю суттю і всіма своїми формами впливу. В українському національному перетопилось у неї все застало і виросло деревом, про яке писав Ів. Франко як про дерево літератури, інтернаціональне корінням і національне кроною, що розрослося могутнім суцвіттям.

Український народно-мовний ґрунт сформував і її мовну свідомість. Леся виросла в середовищі української літературної мови, що була розмовною мовою сім'ї Косачів і мовою тих літературних творів, зокрема Т. Шевченка, які кристалізували її переконання і пізніше продовжували її на всьому творчому шляху. Поряд з літературною Лесею в дитинстві засвоїла народно-розмовну говіркову мову рідного села Колодяжного разом з її фольклорним багатством. Таким чином, усна літературна мова батьківського дому, писемна з творчості Шевченка і сучасних їй українських письменників, народно-розмовна і фольклорна рідного села — це ті перші джерела словесно-образного багатства поетеси, які знайшли відображення у її ранній творчості.

Вона, так само, як І. Франко і М. Коцюбинський, стала носієм української літературної мови у найвищому щодо її культури вислову і відшліфованості виразу і найбільшому в її функціональних розгалуженнях словесно-виразовому арсеналі. І вона, як і всякий великий письменник, стала не тільки пасивним виразником цієї мови, але й активним, з особливим індивідуальним забарвленням, її творцем.

У ранній творчості Лесі Українки найбільш рельєфно проглядають фольклорні вирази, що є безпосереднім відображенням образності народної пісні. Вони виступають ще у цілком автентичному фольклорному вигляді. У зрілих поетичних і драматичних творах фольклорна мо-

ва з її системою образно-виразових засобів вже не є підсвідомим компонентом поетичного мовлення і ліричного словника поетеси, а предметом і взірцем свідомої стилізації. Такою виступила вона, наприклад, в поемі „Віла посестра“, сюжет якої навіяний сербським фольклором, а система виразів і художніх засобів, ритмо-мелодика і навіть будова фрази витримані в дусі української народної творчості.

У значно складнішій формі фольклорна мова поряд з розмовною використовувалася в драмі-феєрії „Лісова пісня“. У ній вона знаходить свою реалізацію або у достеменному вигляді, або у злегка видозміненому, або у вигляді ледь помітного підґрунтя. При цьому міра застосування фольклорних висловів є залежною від фольклорності прототипів того чи іншого образу в цілому і його окремих реплік зокрема. Так, майже натуральною є фольклорна мова в мовних партіях Русалки, Лісовика, Того, що греблі рве, Перелесника, що самі по собі є фольклорними образами.

Другим, але значно менш компактним нашаруванням у мові Лесі Українки є розмовна мова, тобто побутова мова українського селянства. Вона представлена повною мірою у поемах „Роберт Брюс“, „Давня казка“, „Бранець“, „Одне слово“, але представлена не в природному вигляді, тобто в діалектній оболонці, а в літературному оформленні.

Українська літературна мова в її усній і писемній формі, з наявними в ній багатими традиціями і запасами в галузі естетики слова була для поетеси третім і основним джерелом її мовної творчості. Вона відіграла значну роль у її творчо-естетичному зростанні на шляху, яким їй довелося пройти до визначення свого індивідуального мовотворчого обличчя і на самому шляху своєї творчості. У 90-і роки голос поетеси поступово мужніє, збагачається її мовно-естетична палітра, на ніжні акварельні фарби накладаються густі олійні мазки. У її поетичній мові з'являються символи та алегорії соціально-визвольної боротьби і соціальної революції: досвітні вогні, вес-

няная сила, рожева зоре, ясне світло, буйний вітер, боротьба за правду, ясна путь та інше.

Коли говорити про мову творів Лесі Українки, не можна узяти собі її без зв'язків із світовою літературою, із світовою поетикою. Творчість Лесі Українки в цьому відношенні — це, за висловом І. Франка, той золотий міст, що сполучав українську мову в її спеціальному лексичному і образно-виразному фонді із багатьма мовами. У ній геніально проектувались надбання світової поетичної архітекτονіки, інтернаціональної фразеології й ідіоматики. Вибираючи місцем дій своїх драм стародавню Грецію, Трою, Рим, Палестину, Вавилон, середньовічну Іспанію, Францію, Південну Америку, Леся Українка підбирала для них і відповідні власні імена та реалії, власне, тим і обмежувала запас виразів, що нашаровувались у пляні створення місцевого кольориту. Але цього було мало для п'єс, дія яких відбувалася в різні історичні епохи. Потрібна була і певна історична типізація, а в таких випадках власні назви і реалії виявляються недостатніми. Потрібне було проникнення у сферу духовної культури і життя, у сферу ідеології. Леся досягла цього, проектуючи деяких своїх героїв на історичну епоху в пляні світогляду і рівня їх культури. Окремих своїх персонажів, здебільшого негативних, вона робить носіями тодішньої панівної ідеології, виразниками її філософських, суспільно-політичних поглядів чи літературно-мистецьких принципів. Їм протиставляються основні персонажі п'єс, що втілюють високі і морально-естетичні, і суспільні, і естетичні принципи та високі гуманістичні ідеали.

Провідною зорею творчості Лесі Українки була любов до свого народу. І ця любов була джерелом її поетичного надхнення, незламності духу і волі, що давала силу поборювати недугу, джерелом її творчого вогню, який життєтворними іскрами розсипався в її словесно-виразовій палітрі, в поетичній, художньо багатогранній мові її творів.

З. ФРАНКО
(„В. з. У.“)

Роман РАХМАННИЧ

ТАЄМНИЦЯ ЖИВУЧОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА

Кілька думок з приводу 60-ліття „Українського голосу“

Можливо, сьогодні не до речі б було твердити: скажіть, що ви читаєте, а я скажу вам, хто ви такий. Але науково можна довести, що українські часописи є правдивим відзеркаленням української людини — її хисту і її хиб, її прагнень і її розчарувань, її досягнень і її невдач, її благородної ідейності і незвичайно тяжкої історичної долі. Тільки одну прикмету нелегко спарувати з яимось негативом, а саме — жертвенність української людини чи то на посту працівника преси, чи просто як читача.

Ось таке спадає на думку, коли спостерігаєш відзначування „ліття“ того чи іншого українського часопису на північно-американському континенті. Вінніпезький „Український голос“, що недавно зробив перегляд своєї діяльності з нагоди 60-ліття з дня виходу першого випуску (16 вересня 1910 року), заслуговує на відзначення в цьому пляні розважань.

Як і кожна українська газета у вільних умовах життя, тижневик „Український голос“ був і є вогнищем, довкола якого гуртуються активніші українці. Ті, що не хотіли і не хочуть спати ходячими. Його засновники з першого випуску зробили важливе свідоме рішення, якого не знайдемо в інших подібних виданнях того часу. Поперше, в назву часопису вставлено означення „український“; подруге, в редакційній статті зазначено, що мета часопису — відвоювати для українця у Канаді його особисту й національну гідність, а далі — належне йому місце в тутешньому суспільстві. В цілому ж — зроблено ставку на власні сили.

Сьогодні назву „українець“ — прийняли державні і приватні установи, учителі початкових шкіл і професори університетів, а передусім самі громадяни Канади українського роду. Висбуття пішли архаїчні назви, що їх уживали

українці й чужинці, для імігрантів та їхніх нащадків, що виводять свій рід з України. Сьогодні українця в Канаді може й не всі люблять, але всі мусять шанувати за те, що він уміє стояти на власних ногах, що він зумів постояти за своє гідне ім'я.

Тому сьогодні навіть якось незручно і дивно пригадувати, що якихось 60 років тому група ентузіастів українського друкованого слова — як засобу себевияву, взаємозв'язку і самоосвіти — мусила вирішувати питання: вживати слова „український“ у назві часопису чи ні?..

Вирішивши вживати, пропагувати і обороняти його, середовище „Українського голосу“ пов'язало свою читачку громаду з материком — Україною — саме своїм свіжим словом, а коли була проголошена Українська Народна Республіка, редакція негайно стала на захист інтересів молоді української держави. Перший президент першої української республіки Михайло Грушевський особисто втримував зв'язок з тим середовищем, а це наочний доказ напрямку, що його обрав собі „Український голос“: розраховувати лише на власні українські сили і зміцнювати народовладдя серед українців, де б вони не були.

Тут буде до речі підкреслити, що наша за-служена установа — Комітет Українців Канади — користувалася постійною і беззастережною підтримкою середовища „Українського голосу“ протягом 30-ти років свого існування. Що Світовий Конгрес Вільних Українців не став виключною доменею двох груп і проробив значну конструктивну роботу протягом перших двох років свого існування, це теж завдячуємо значною мірою конструктивному впливові людей із середовища цього тижневика. Саме звідтіля прозвучала гідна декларація української людини — громадянина Канади чи будь-якої іншої країни поселення українців.

Вплив „Українського голосу“ позначився і на способі думання українців на рідних землях. Зв'язки українців, розділених російською огорожею, дуже слабкі, тому на їхньому тлі кожна розмова і кожний діалог між братами обабіч тієї огорожі мають більшу цінність, ніж звичайно. „Український голос“ своєю настановою допоміг викликати такі розмови — усні й пресові, підтримує їх і мірою своїх спроможностей збагачує їх українським змістом. Нічого дивного, що час від часу нам доводиться чути інформацію, що „є в Україні люди, які знають той часопис“ і „є люди там, які цікавляться статтями з того часопису“.

Багато можна сказати про корисну роботу „Українського голосу“ протягом 60 років його існування. Дуже важливим є й те, на мою думку, що цей часопис безперебійно виходив шість десятиків років. Якщо не враховувати щоденного часопису „Свобода“ (Джерсі Сіті, США), тоді тижневик „Український голос“ є найстаршим українським часописом на цьому континенті. Мало того, в Україні, на території якої існує правно ніби суверенна радянсько-україн-

ська республіка (УРСР), нема ні одного пресового органу принаймні такого віку, як ця республіка (52 роки).

Чужинна влада — поляки, росіяни, німці, мадяри, румуни — часто закривали українські часописи і забороняли відкривати нові. Тому так багато назв українських часописних видавництв, а так мало тяглости в журналістиці. Бо ворог намагався переривати нитку нашої мислі, підривав кожную спробу витворити авторитетного речника української думки на українській землі. Совето-росіяни роблять те саме. Тому навіть комуністичні українські видання — це короткотривалі явища, бо їхнє життя пляною вкорочує московська рука. Якщо додати до цього економічні труднощі, що їх має чи не кожний видавець у будь-якій країні, тоді наша ситуація ясна.

Якщо поза межами України і без підтримки своїх та чужих магнатів чи без допомоги державної влади нам пощастило втримати безперебійно кількадесят років щоденні і тижневі газети, то це заслуга української людини — читача і редактора. Пожертви на пресу і передплата створили економічну базу нашої пресі. Жертвенна праця редакторів була і є рушієм нашої журналістики.

Шістдесятліття „Українського голосу“ є доброю нагодою привітати тих, що продовжують велике діло. Водночас це нагода оглянутись довкола себе і сказати: Наші досяги — це не випрошене і ніким не подароване. Живе українське слово, бо жива українська людина.

Андрій Малишко

ПРО РУШНИЧОК

— Щось, брате, ти про рушничок завів,
Не життєва, сказать одверто, тема,
От якби вже роман або поема,—
Ушкварив би вже епохальний спів,
Ото б було!

— Ну, що ж би, всяк було...
Отак воно у пісні зацвіло,
Як склалося. В осінні темні ночі
Той рушничок попавсь мені на очі,
В червоно-чорнім кольорі двійнім
Землі й пожару, туги й перемоги,
Багрець зорі і чорнота дороги
Ночей війни, що вишита на нім.
Його мені подарувала мати,
Щоб я не смів ту землю забувати.
Де їв хліб-сіль і знав солоний піт,
І радощі малі у отчім домі,
І перші смутки, серцю невідомі,
Із багрецем зорі біля воріт.
І я його, мов долю, простелив,
Мов юності далекої відлунок,
Той найдорожчий матері дарунок,
На молодий, грядущих днів налив.
І ще скажу, тих слів мені не жаль:
Як ним утрюся — краще бачу даль.

Василь ВИТВИЦЬКИЙ

РЕЛІГІЙНІ ТВОРИ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ

На сторінках історії української музики Олександр Кошиць записаний виразно як співробітник і послідовник Миколи Лисенка. Їхнє раннє знайомство з 1893 р., співробітництво в музично-етнографічній та диригентській праці мали велике значення і вплив на Кошиця. Під кінець 1920-их років він згадував в одному з своїх автобіографічних писань Лисенка, кажучи: „Його святій пам'яті я відношу все, що маю музичного в своєму житті та у своїй національній свідомості“. Все таки була одна ділянка, якій Олександр Антонович присвятив куди більше уваги й праці, ніж його великий учитель, а це саме й була релігійна музика.

Було чимало шляхів, які привели до цього. Батько Олександра Кошиця Антоній так же само, як і дід Ігнатій були священиками. В одному-єдиному селі на Київщині родина Кошиців була „на попівстві“ більше, ніж сто років. То ж була це традиція давнього священичого роду, в якій плекалися й церковні співи, як одне з найцінніших і суттєвих надбавь.

Між найранішими враженнями молодого Олександра залишилися співи на крилосі, а особливо гарний, оповнений глибокого артизму спів сивобородого дяка Пилипа Олександровського. А далі бурса в Богуславі, де Кошицеві довелося співати сопраном у церковному хорі. У своїх спогадах він записав: „Неймовірне враження зробила на мене музика Бортнянського — „Господи, хто обитає в жилищі Твоєм.“ Це був перший концерт, який розумували бурсацьким хором при мені і взагалі перший концерт хоровий, який я почув. Враження зосталося настільки сильне, що навіть зараз пам'ятаю усі деталі тієї роботи: зимні вечори, співанки в бурсі при свічках, повертання додому“. (Спогади Олександра Кошиця, Вінніпег 1947, част. 1, ст. 172).

Шестилітнє навчання в духовній семінарії в Києві, під час якого була нагода слухати добрих церковних хорів, особливо ж хор Софійського Собору, далі Духовна Академія, а згодом і власна диригентська праця з церковними хорами — це й були ті фактори, які тісно зв'язали нашого композитора з церковною музикою.

Він не тільки захоплювався українським церковним співом, а й досліджував його, шукав і знаходив спільні риси між ним і українською народною піснею. Окремо він звертав увагу на споріднення деяких співів нашої церкви з мелодією веснянок. Власна композиторська праця Олександра Антоновича на полі церковної музики прийшла як логічне, немінуче завершення. Заслугує вона на нашу окрему увагу ще й тому, що здійснювалася в досить незвичайній порі. Вдало й талановито розпочата діяльність Стеценка й Леонтовича на полі церковної музики скоро припинилася через державно-політичні умови. В Радянській Україні ця ділянка стала одною з проскрибованих.

Як не дивно, але й на західноукраїнських землях давні традиції українського церковного співу не розвивалися й не доповнювалися як слід. Зрештою, такі передові композитори, як Василь Барвінський, Нестор Нижанків-

ський, Микола Колесса та ін. зосереджували свою увагу переважно на інструментальній музиці.

У таких умовах релігійні твори Кошиця, а передусім літургичні, набирають особливої ваги і вартості. І ось перед нами знамените, майже повне видання цих творів, здійснене редакційною працею композитора й музиколога Зіновія Лиська. „Релігійні твори“ Олександра Кошиця появилися під кінець 1970 р. в Нью-Йорку. Як одне з видань Української Вільної Академії Наук.

Для інформації читачів і — сказати б — для історії треба згадати тих, що уможливили це видання. Його головний промотор — це технічний редактор Маріан Коць. Нотний коректор — Рोजа Шуль. Графічне оформлення Богдана Титли, мовна редакція Вячеслава Давиденка. Інститут Культури й Освіти у Вінніпегу уможливив видання тим, що дав редакторові змогу використати зібрані матеріали. Появу книги уможливили своїми стараннями і коштами: д-р В. Прокопович, о. Я. Єліїв, пані Марія Голод, В. Кузів, Ярослав і Ольга Дужі, Григор і Марія Риллянські, Роман та Ірина Вжесневські.

Книга починається вступним словом редактора З. Лиська, в якому викладені засади систематизації й уніфікації різноманітних матеріалів. На трьох сторінках коротко скомпільований життєвий і музично-творчий шлях Олександра Кошиця. Під кінець подано англomовне резюме цього огляду пера Романа Савицького молодшого. Основну частину імпульснотної книги, що обіймає 736 сторінок великого нотного формату, займають музичні матеріали.

Тут на першому місці п'ять повних літургій, пов'язаних з настанними роками: 1922, 1930, 1936, 1942, остання — це посмертне видання б 1950 р. Велику частину книги займають окремі богослужбові співи. Відомо ж, що в Олександра Антоновича були літургичні тексти, до музичного оформлення яких він повертався знову і знову. Одних Херувимських є — крім включених у повні літургії — вісім, а там по кілька „Хваліте Господа з небес“, „О Тебi радується“ та інші. Для музики і для музиколоба це немала приємність, пов'язана з користю отак слідкувати за різноманітним Кошицевим підходом до того самого тексту, приглядатися й прислухатися, якими різними мелодичними джерелами користувався він. Раз були це старовинні київські співи, записані від дяків, інший раз мелодії із львівського Ірмолая, ще інший з закарпатського „простопінія“.

Третій розділ — це канти і псалми, до яких — з практичних міркувань — включено й пісню „Боже великий, єдиний“ Лисенка в редакції Кошиця. Останній охоплює 16 колядок, уперше зібраних з різних друкованих і циклопостилених видань. До всіх творів З. Лисько подав з прикметною йому точністю примітки про їхнє походження, роки і джерела видання.

Нотний текст поданий чітко і зразково. Неточностей, коли врахувати розмір видання, небагато і вони здебільшого несуттєві (пропущення рисок на початку нотостанів). Все таки є й такі, що їх варто було б ще раз

проверити і порівняти з оригіналами та, в разі потреби, надрукувати на окремій вкладці (напр., чвертки замість вісімок на стор. 668, партії басів у канті „Витжу ты на хресті“ чи в колядці „Діва Марія Христа зродила“).

Що можна сказати в загальному про вартість цього видання? У нас на еміграції неодноразово підносилось питання: виконуємо чи не виконуємо ми покладені на

нас завдання, залишиться чи не залишиться триваліший слід після нашого існування? Безсторонньо судячи, можемо бути впевнені в тому, що саме наші культурно-видавничі досягнення — це й є цінний і тривалий вклад еміграції у скарбницю української культури. До цього, без сумніву, належить і книга релігійних творів Олександра Кошиця.

ЧУДОВИЙ МОВНИЙ ПОРАДНИК

Нещодавно у В-ві „Радянський письменник“ вийшла з друку надзвичайно цінна книжка Бориса Антоненка-Давидовича — **„Як ми говоримо“**. Автор цієї давно очікуваної праці — відомий письменник, літературознавець і мовознавець. Це видання розраховане на вчителів, студентів, редакторів та всіх, хто бажає удосконалити свою мову, хто хоче позбутися слів-покручів, русизмів, недоречного вживання тих чи інших слів. 247 підрозділів цієї виняткової праці в популярній формі висвітлюють безліч випадків засмічення нашої мови або хибного користування її лексикою. Кожного разу автор подає зразки хибного й правильного слововживання, подаючи ті слова в реченнях, взятих з українських класичних та сучасних творів.

Ось низка прикладів, які саме слова зіставляє автор у реченнях, пояснюючи, коли саме слід брати до вжитку те чи інше слово і яке треба відкинути: **шпиталь чи госпіталь, відступник чи відщепенець, гірка чи гора, плід, виплід чи дітище, Жора чи Юрасик, застінок чи катівня, захист чи оборона, міроприємство чи захід, пікова дама чи винова краля (в картах), дорожність чи скарб, підписка чи передплата, лицар чи рицар, приклад чи кольба, живописний чи малярський або мальовничий, ковдра, коц чи ліжник та безліч інших прикладів.**

Коментуючи невдалі конструкції речень, вказуючи на непотрібні запозичення, автор переглядає всі частини мови, вказуючи на випадки найтиповіших помилок та дає відповідні приклади. Тому кожен розділ, як і вся книжка, — це цілий скарб для тих, хто дбає про покращення своєї мови як на рідних землях, так і на чужині.

Передмову до книжки написав кандидат філологічних наук, старший працівник Інституту мовознавства Академії Наук **Іван Варченко**, визнаючи вагу цієї небуденної праці уже самим заголовком: **„Книжка захоплива, збудлива, заклична“**. Іван Варченко, звертаючи увагу на велику засміченість мови, яку часто доводиться чути з уст доповідачів, у промовзах, у мові ра-

діодикторів, навіть у мові викладачів, що читають лекції студентам, також у пресі та в літературі, визначає вагу цього видання. Він пише: **„Вельми актуальне, житотрепетне, по-народньому й по-державному важливе завдання поставив перед собою відомий письменник і не менш відомий цінувальник точного, дохідливого, милозвучного слова Борис Антоненко-Давидович, щоб допомогти своїми досвідченими, глибоко продуманими й виношеними порадами справі боротьби за мовну культуру, справі вболівальників-творців і носіїв цього слова, його охоронців і рятівників“**.

Б. Антоненко-Давидович додав до книжки своє „Переднє слово“, що є чудовою монографією на мовну тему. Говорячи про значення мови в житті кожного народу, у розвитку його культури, він показує, як треба любити свою мову, плекати її, боронити від засмічення, даючи перевагу не словам-заблудам, а тим, що давно живуть у народі, що витримали іспит часу і не потребують дешевої заміни. При цьому Б. Антоненко-Давидович наводить вислови про мову, зокрема про нашу, українську, багатьох письменників, діячів культури як своїх, так і чужих. Француз П'єр Шевальє у своїй книжці **„Історія війни козаків проти Польщі“**, виданій у 1963-му році, писав про мову козаків: **„Вона дуже ніжна і сповнена пестливих висловів та надзвичайно тонких зворотів“**. Німецький поет Фрідріх Боденштедт у середині 19-го століття так захопився нашими піснями та історичними думами, що вивчив українську мову і переклав німецькою багато цих пісень і дум, видавши згодом антологію **„Поетична Україна“**, у передмові до якої піднесено писав про пісню і мову українського народу, вважаючи їх за досягнення народів усього світу. Український і російський учений І. Срезневський сказав про українську мову: **„Сила людей переконала, що ця мова є одна з найбагатших мов слов'янських, що вона навряд чи вважатиме божественною щодо ясності слів та висловів, польській щодо барвистості, сербській щодо при-**

емности, що це мова, яка навіть у вигляді необробленому може стати нарівні з мовами обробленими гнучкістю й багатством синтаксичним, мова поетична, музична, мальовнича.“ А російський відомий артист Л. В. Собінов, приїхавши на гастролі 1926-го року до Харкова, де він співав у опері Вагнера партію Лоенгріна, записав таке своє враження від української мови: „Коли я одержав переклад Лоенгріна українською мовою й тоді ж, сівши за рояль, проспівав знамените звернення до лебедя, я мимоволі закричав: та це ж бо звучить зовсім по-італійському — гарно, звучно, благородно й поетично“.

В одному місці Б. Антоненко-Давидович цитує і вислів відомого сучасного письменника про людей байдужих до власної мови: „Людина, байдужа до рідної мови — дикун. Вона шкідлива своїм еством уже тому, що байдужість до мови пояснюється цілковитою байдужістю до минулого, теперішнього й майбутнього народу“.

Закінчуючи цей огляд, варто підкреслити, що книжка Б. Антоненка-Давидовича „Як ми говоримо“ — це одно з кращих сучасних видань на мовну тему в розумінні популярності викладу, практичності і надзвичайно глибокого знання всіх найтонших нюансів нашої рідної мови. Вийшла вона тиражем 65.000. Хотілося б, щоб наші люди „по цей бік греблі“ прочитали цю книжку, а найперше наші вчителі, які працюють з дітьми та дорослом. Автор працював над нею багато років : вніс до нашої мовної скарбниці ще один великий вклад. Наш обов'язок використати цей здобуток.

Дмитро НИТЧЕНКО

НЕЗАЧЕСАНІ ДУМКИ

- З ким одружити свободу, щоб вона стала плідною?
- Оптимізм і песимізм різняться лише датою кінця світу.
- Час робить своє. А ти, людино?
- Снилось мені реклама протизародкових засобів: „народжені вас благословлятимуть!“
- Не кожен уміє танцювати під музику майбутнього.
- Дух часу страхає навіть атеїстів.
- Коли вистрілимо снаряд думки поза межі розуму?
- Шкода, що ми не житимем у той час, коли виявиться, що наше обчислення часу було хибне. І що ми зовсім не старілися.
- Календарна реформа вагітності не вкоротить.

● Цілуй слова! Кожне може бути твоїм останнім.

● Стережися, щоб через неухважність не створити чогось вікопомного. Бо ж скільком людям доведеться по-святити ціле життя, щоб його знищити.

● Залюднити світ легко. Вилюднити світ легко. То що ж важко?

● Проминайте мету тільки на небезпечній відстані.

● Все вже відкрито, тільки в краю банальності ще є незаймані землі.

● Всі великі трагедії мають гепі-енд, але хто ж здолає висидіти до кінця?

● Час так і буде людоджером.

● Будьмо людьми бодай доти, доки наука відкриє, що ми — це щось інше.

● Коли людина подолає простір міжлюдський?

● Одвічна мрія професійного ката: почути від жертви комплімент за якість роботи.

● Розмови про погоду стануть цікаві при перших ознаках кінця світу.

● Якби ж то знати мелодію труб ерихонських!

● Коли залюднимо пустелі, зникнуть оази.

● Вірю в кінець органічного життя на землі, але ніколи — організаційного.

● Я вірю навіть в еволюцію тварин, коли, приміром, зрівняється блоха з левом. Не знаю тільки, чи тим, що лев помаліє, чи тим, що блоха послоніє.

● „Я поет завтрашнього дня!“ — сказав віц. „Поговорім про це післязавтра“, — відповів я.

● Вірю в геній людини. Я певен, що колись ми зможемо стати невидимі! І що всі зможуть бачити те, що невидиме.

● У майбутньому світ обійдеться без ключів. От якби це побачити бодай у замкову шпарину!

● Якись майбутні Дарвіни виступлять, може, з тезою, що високорозвинені істоти (до яких вони належатимуть) походять від людей, ото ошелешать!

● Дехто пророчить мені короткочасну актуальність. Вони гадають, що я пишу про них.

● Нема повороту до печер! Нас уже забагато.

„Вітчизна“ (Переклад з польської)

ФАТАЛЬНЕ ПРИЗВИЩЕ

„Найгірше у негоду, на Різдво і лід Новий рік — у ці дні мій телефон не замовкає ні на хвилину. Проте мій рід існує вже 800 років, і тому я ніколи не зміню прізвища“, — так заявив у своєму інтерв'ю представникові преси один житель Лондону. Прізвище впертого англієця — Таксі.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ДОВІДКИ З АНОТАЦІЯМИ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

1. **Бандура О(лександра) М(ихайловича). Теорія літератури.** Посібник для вчителів. Київ, „Радянська школа“, 1969. 286 стор. Тираж 24.000.

Автор розглядає питання теорії літератури, передбачені програмою не тільки для середньої школи, але й для вузів.

Літературознавство та його основні галузі. Художня література як форма суспільної свідомості. Художній твір. Віршування. Літературні роди і види. Літературний процес. Усна народня творчість.

2. **Балега Юрій. Художні відкриття чи правда факту?** Ужгород, „Карпати“, 1969. 220 стор. Тираж 1.800.

В літературно-критичній праці автор провадить нас по шляху розвитку нової української літератури на Закарпатті. Шкода, що праця насичена різними епітетами, які ніяк не личать авторові культурної книжки.

3. **Левченко М(ихайло) О(лександрович). Випробування історією.** (Український дожовтневий роман). Київ, „Дніпро“, 1970. 260 стор. Тираж 2.500.

Це нарис історії зародження й розвитку українського роману, але підзаголовок не дуже відповідає змістові книжки, бо крім „дожовтневого“ періоду, автор висвітлює вплив того періоду на дальший розвиток роману у сучасному радянському романі. Автор спостерігає основні етапи еволюції роману, аналізує твори Квітки-Основ'яченка, Свидницького, Панаса Мирного, Івана Франка, М. Коцюбинського, Б. Грінченка, О. Кобилянської, М. Черемшини, В. Винниченка, І. Нечуя-Левицького. Почерез 20-ті роки ХХ ст. доходить до найновіших письменників і їх творів. І ця праця пересичена цитатами, почавши від Белінського, почерез Енгельса, Леніна, Горького, Пушкіна, аж до Брежнєва, а це затемнює думку автора, що тяжко читати і розуміти. Проте матеріал є дуже цікавий. Думки, подані про назви прозових творів, себто про їх розподіл по „шухлядках“ повість—роман—оповідання, дуже на часі і потрібні.

4. **Скрипка В(асиль) М(икитович) Українська, чеська та словацька народня лірика.** (Історично-порівняльне дослідження). Київ, „Наукова думка“, 1970. 227 стор. Академія наук УРСР. Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. Тираж 700.

У книзі висвітлюються споріднені для трьох народів жанрово-тематичні особливості найбільш цікавої народньої поезії — ліричної пісні. Пісенний матеріал аналізується за жанрово-тематичними групами: весільна, любовна, суспільно-побутова, в тому числі й воєнська лірика, гумористичні та сатиричні пісні. Розглядаються деякі споріднені особливості стилю й поезики народньої лірики українців, чехів і словаків.

5. **Томашук Н(икифор) О(лександрович). Ольга Кобилянська. Життя і творчість.** Київ, „Дніпро“, 1969. 237 стор. Тираж 9.500.

Автор аналізує життєвий і творчий шлях О. Кобилянської. Її твори „Людина“, „Царівна“, „Земля“, „У неді-

лю рано зілля копала“, поведі, публіцистичні статті.

6. **Буряк Борис. Наука, література, герой.** Роздуми. Полеміка. Київ, „Радянський письменник“, 1969. 239 стор. Тираж 2.000

У якому взаємозв'язку перебувають наука і література — ці дві сфери людської діяльності? Де їхні специфічні кордони? Чи впливає науковий прогрес на літературу, мистецтво? І навпаки — чи впливає образне мислення, світ краси на розвиток науки? Адже в зв'язку з науковим і технічним прогресом змінюються не лише уявлення про доколишній світ, а й самий спосіб мислення, психологія людини, її ідеали й поняття про етику та мораль, нарешті, змінюється мистецьке бачення.

7. **Василь Стефаник у критиці та спогадах.** Статті, висловлювання, мемуари. Київ, „Дніпро“, 1970. 482 стор. Упорядкування, вступна стаття та примітки кандидата філологічних наук Федора Погребенника. Тираж 9.000.

Збірник цей, мабуть, перша ширша публікація критичних літературних та мемуарних матеріалів про Василя Стефаника, якого 100-річчя обходитимемо 1971 року. Значну частину збірника становлять матеріали, що уводяться вперше.

8. **Час—діти—література.** Матеріали наради письменників, художників, видавців, учителів, працівників бібліотек і дитячих закладів Української РСР.

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА

9. **Тарас Шевченко. Кобзар.** Київ, „Дніпро“, 1970. 583 сторінок. Тираж 25.000.

„Невідцвітне слово“ — вступна стаття Олеса Гончара. 5—15 стор. Гарне видання.

10. **Іван Котляревський. Енеїда.** Київ, „Дніпро“, 1969. 263 стор. Ілюстр. Олександра Данченка. Тираж 25.000.

Книга гарно оформлена. Ювілейне видання.

11. **Дмитро Мегелик. Закохані вітри.** Поезії. Київ, „Радянський письменник“, 1969. 63 стор. Тираж 3.500.

12. **Збіглей Йосиф. Вікна без ніжності.** Поезії. Пряшів, Словацьке педагогічне видавництво в Братиславі, відділ української літератури, 1969. 90 стор. Тираж 700.

Це друга збірка поета, наміче продовження першої — „Зелені неони“.

13. **Базилевський Володимир. Рівновага.** Поезії. Дніпропетровськ, „Промінь“, 1968. 76 стор. Тираж 3.000.

14. **Станіслав Реп'ях. Листя. Вірші.** Київ, „Радянський письменник“, 1969. 79 стор. Тираж 4.000.

Збірка молодого чернігівського поета.

15. **Кіндрат Рилєєв. Войнаровський.** Історична поема. З рос. Святослав Гордінський. 2-е справлене видання. Передмова проф. Олександра Оглобина. Клівленд—Торонто, Сьомий Курінь УПС ім. А. Войнаровського, 1970. 63 стор.

16. **Весняна прорість.** (Збірник малої прози). Упоряд-

кування текстів, передмова та примітки Василя Півтора-
дні. Київ, „Молодь“, 1969. 318 стор. Тираж 1.500.

До збірки ввійшли малі прозові твори українських
письменників, написані перед 1917 роком. Багато з них
дотепер не передруковувалися. Подано біографічні до-
відки письменників, яких твори входять до цієї збірки.

17. Томчаний Михайло. Тихе містечко. Роман. Ужгород,
„Карпати“, 1969. 243 стор. Тираж 65.000.

Кунсалаш — чуже мале містечко в Угорщині, сюди
влада перекинула на працю на пошті молодого закарпат-
ця. Чужина, дивні малі люди. Але бувають і добрі, хоч
застрашені владою. Закарпатець Юрко Телегавій три-
мається своєї національності — він українець. Його бо-
лить переслідування українського народу, його мови, а
також те, що уважають чужинці українців за щось гірше,
за людей нижчого гатунку. Та не легко так жити Юркові!
Юрко виходить з тої складної ситуації чесно і побідно.
Розповідь легка, описи гарні, хоч часами задовгі. Сумні
моменти переплетені комічними маломіщанськими ситу-
аціями.

18. Єва Бісс. Апартамент з вікон на головну вулицю.
(Збірка оповідань). Пряшів, Словацьке педагогічне ви-
давництво, відділ української літератури в Пряшеві, 1969.
196 стор. Тираж 800.

Єва Бісс має свої улюблені теми. Вона звертається ча-
сто до воєнних років, але водночас черпає матеріал на-
колишнього, сучасного їй життя. Є у неї улюблені жі-
ночі образи. Це образ незвичайної жінки, ніжної, поетич-
ної. Авторка уміє тримати внутрішнє напруження читача.

19. Околітенко Наталя. Сніжні ягоди. Оповідання. Київ,
„Радянський письменник“. 1970. 159 стор. Тираж 15.000.

Молода письменниця вводить у свої оповідання своїх
ровесників. Молода вразлива душа письменниці з над-
звичайним відчуттям спостерігає всі нюанси переживань
молодих науковців, студентів, робітників, учителів.

20. Маняк Володимир. Проспект імени людей. Повість.
Київ, „Молодь“, 1970. 232 стор. Тираж 15.000.

Це друга прозова книжка Володимира Маняка, до якої
ввійшли дві повісті: „Проспект імени людей“ і „Впаду
в голубу тінь“.

Герої творів автора — молоді фахівці, науковці. Раз-
по-раз стикаються із складностями нашого бурхливого
віку, попадають в конфлікт із банальністю, шукають
собі шлях у науці, утверджують свою моральну позицію
в суспільстві.

ЕТНОГРАФІЯ

**21. Українське народне весілля у творах українського,
російського та польського образотворчого мистецтва
XVIII—XX століть.** Авторі-упорядники Юрій Белічко,
Андрій В'ючик. Київ, „Мистецтво“, 1970. 111 стор. Тираж
6.500.

Українське народне весілля — це ціле драматичне дій-
ство, сповнене глибокого значення, супроводжуване то
сумними, то веселими піснями. Воно барвисте і багате
в розгортанні дії, в якій усі — учасники і всі — глядачі.
Це своєрідна народна опера, весела, дотепна, пройнята
ліризмом і легким смутком. У різних областях України
весілля відбувається з певними відмінами. Тому воно все
приваблювало око мистців, приваблює барвистість свят-
кового одягу, мальовничість окремих сцен, емоційно під-

несений вияв почуттів, яким перейняті всі весільчани і
чарівні образи молодої і молодого. Альбом складається з
кольорових і чорно-білих репродукцій, що супроводжу-
ються весільними піснями та прислів'ями, а також стис-
лим анотаційним текстом.

МОВОЗНАВСТВО

22. Російсько-український металургійний словник. Де-
в'ять тисяч термінів. Уклали: В. Д. Чехранов, В. І. Ме-
лейко. Київ, „Наукова думка“, 1970. 118 стор. Тираж
2.000.

23. Іван Глинський. Твоє ім'я — твій друг. Київ, „Ве-
селка“, 1970. 224 стор. Тираж 30.000.

Як і коли виникли людські імена, прізвища, прізвиська,
„по батькові“? Колишні наші пращурі називали своїх ді-
тей Півонею, Кригою, Досадою, Річкою, Орлом, Вовком,
а то навіть Бараб'ячою Головою, чи навіть Дурнем. А
що означають такі імена як: Петро, Пилип, Олена, Галина,
Андрій? Як звалися люди на Україні за прізвищем? Як
по батькові і коли це сталося? Яка історія наших прізвищ,
які прізвища найбільше поширені на Україні?

ФІЛОСОФІЯ

**24. М(ирослав) М(иринович) Олексюк. Боротьба філо-
софських течій на західно-українських землях у 20—30-х
роках XX ст.** Львів, Видавництво Львівського університе-
ту, 1970. 299 стор. Тираж 2.300.

У монографії висвітлюються питання розвитку філо-
софської думки на західно-українських землях у 20—30
роках XX ст., досліджується процес боротьби на ідеоло-
гічному фронті, боротьби матеріалізму проти ідеалізму,
діалектичного методу проти метафізичного. У книжці, між
іншим, є такі наголовки: Реакційна суть світогляду ук-
раїнських буржуазних націоналістів та клериків; Бороть-
ба проти ідеології клерикальної реакції та українського
буржуазного націоналізму; Захист західно-українського
націоналістично-клерикальною реакцією капіталістичного
суспільства і т. д.

Подала Дарія СІЯК

НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ УВАН (США)

З нагоди 90-річчя від дня народження Володимира
Винниченка 12. 12. м.р. у великій залі УВАН відбулася
наукова конференція, присвячена вивченню літературної
спадщини В. Винниченка.

Вступне слово на відкритті конференції зробив Іван
Фізер, заступник президента УВАН у США, професор
Рутгерс університету. Професор Валеріян Дм. Ревуцький
з університету Британської Колумбії, Ванкувер, Кана-
да, виголосив коротку й компетентну доповідь на тему:
Еміграційний період драматургії В. Винниченка. Лариса
Онишкевич із Пенсильванського університету прочита-
ла свою добре опрацьовану доповідь: „Соняшна машина“
— роботи й антироботи. Професор Григорій Костюк
(УВАН, США) говорив наприкінці конференції на тему:
Проблеми наукового вивчення спадщини В. Винниченка.

На всіх доповідях позначилася наявність у Нью-Йорку
архіву В. Винниченка, з якого користувалися доповідачі.
Зала була заповнена учасниками та слухачами.

Ю. ПЕРХОРОВИЧ

ЩЕ ПРО ПОХОДЖЕННЯ СЛОВА „УКРАЇНА”

(Скорочений текст доповіді в УВАН, Нью Йорк, 7 травня 1970 року)

Подібність назви „Україна” до слова „край” — берег чогось, а також „край” — **країна** призвела до того, що на думку більшості дослідників назва „Україна” означає **пограниччя**. Так думали: акад. Агатангел Кримський, І. Срезневський, проф. Є. Тимченко; що означає „Рідний край” — проф. В. Січинський, Яр. Рудницький, М. Калиняк; проф. С. Шелухін вважав, що вона означає „Землю, вкрайну мечем”. Думка проф. М. Грушевського неясна.

Хоч походження назви „Україна” ніби доведене, науковці досі працюють над доказами. Недавно на цю тему писав М. Калиняк (Варшава) у 1970 році.¹

Вже з самого переліку авторів видно, що з вивченням назви не все гаразд. І дійсно, коли порівняємо відомості про її вжиття, то побачимо, що зустрічається для означення зокрема всіх українських земель: Переяславщини (1187 р.), Побужжя (1213 р.), Галичини (1189 р.), Волині (1580 р.), Подніпров'я (1516 р.). „Почашася у Україні козаки”) Лише татарський літопис (1246) згадує нарівні з іншими державами, бо пише, що Джурджі-хан (Батий) підбив, крім інших, „Україну, Польщу, Болгарію”.²

З цього може витворитись враження, що Україна ніби й не мала центральних земель, а самі лише „краї”. Треба додати, що назва „Україна” у формі „Україна” (переставлення складів) зустрічається вже у 9-му віці після Р. Хр. (найстарша згадка) на захід від ріки Лаби (Ельби), де маємо річку Вкру, давніше Укру (нім. Uecker) та край Укранію.³ На старих мапах назва Україна чергується з назвою Україна, а в еспанській мові Україна й тепер називається *Ucrania*.⁴ Очевидно того самого кореня назва річки Укріни, долини Сави (Балкани).

Звідси висновок: пояснення назви Україна, як „земля при границі”, не відповідає історичній дійсності, а тому мусимо пошукати іншого вивчення.

Почнемо з найдавніших часів — з Геродота та археології. У кн. 5-й, розд. 8-й, своєї „Історії” Геродот пише: „З другого боку Істру (на північ від Дунаю) країна виглядає, як безконеч-

на пустеля. Тільки про один нарід за Істром я міг довідатися — про Сігінків, які носять одяг мідян.... кажуть, що вони виселенці мідян, але коли прибули від мідян, як колоністи, вияснити не можуть”. У кн. 7-й, розд. 63, знов маємо: „Мідян колись називали аріями, але коли до них прибула колхидянка Медея, змінили свою назву”. Розд. 67: „Арії мали мідійські луки”. Кн. перша, розд. 10: „Мідяни пса називають „спака” (наше — собака).

А хто ж були мідяни та арії і де мешкали, коментатор Геродота проф. Северин Гаммер пише: (переклад) „Не лише мідяни, а й усі народи Іранського плоскогір'я називались аріями (шляхетні, авестійське *arya*). Всі ці народи належать до індоєвропейської мовної сім'ї, яка становить одну групу індоєвропейських мов... Крім отого ширшого, назва **арії** частіше вживається у вузькому значенні. Аріями, властиво, називалося й одно з іранських племен, що мешкало на схід від мідян і від них різнилося лише говіркою”.⁵

Мідяни та перси, як і арії, займали простори на південний захід від Каспійського моря аж до Перської затоки. Про наші зв'язки з ними свідчить не лише Геродот, але й археологія. Недалеко Перської затоки знаходилося місто Ур чи Угр. Розкопи виявили, що 20 століть до Різдва Христового це було велике й багате місто.⁶ Внаслідок висихання околиці, яка тепер являє собою майже пустелю, мешканці мусили емігрувати. Емігрували частинами, починаючи приблизно від 3000—2500 рр. до Р. Хр. Наслідки їх еміграції спостерігаємо над долішнім Дністром, де знайдено трипільську культуру з тілопальними поверховими похованнями, дуже подібними до поховань в Ур. Професор В. Щербаківський пише:⁷ „За теперішнього стану (1926 р. — Ю.П.) наших відомостей для нас неясно, як прийшов до нас цей тілопальний звичай — чи через Балкани, Дністер, далі Бог і Дніпро. Але я ні трошки не сумніваюсь, що він прийшов до нас разом з мальованою керамікою (трипільська культура „В” — Ю.П.) й що за осередок його була Месопотамія з її давньою великою духовою та матеріальною

культурою". Погляди проф. В. Щербаківського та інших про шлях, яким ця культура прийшла до нас, заперечується, хоч це для нас не має значення, бо подібність поховань залишається загально визнаним фактом.

Професор М. Болтенко пише,⁸ що трипільська кераміка з Усатова своїми візерунками дуже подібна до посуду з Тепе-Муссіяна та Тепе-алі-Абада у північно-західній Персії, а в іншому місці знов пише: „Смужка ділить листочок на дві рівні частини. Цей орнамент зустрічаємо в Сузах“. Він наводить більше прикладів, але цього досить, щоб переконатись у зв'язках кераміки з Усатова з керамікою Месопотамії тих часів.

У мові так само маємо сліди зв'язку з Месопотамією. Крім згаданого „собака“ з арійської староперської мови походить слово „кур“ (півень), курка. (Етимологічний словник Макса Фасмера).

Щодо просторів, які займали Сігінні, то Геродот указує на північ від Дунаю, на Скітію. де їх землі треба шукати від долішнього Дунаю до лінії лісів, що сягала долішнього Гориня, а на заході проходила Збручем та Горинем, які були границею між степом та лісами. А Горинь, у розумінні Геродота, був границею Західньої Європи (111—115): „Про границу Европы на заході не могу сказати нічого певного. Я особисто не думаю, щоб чужоземці називали Іриданом (Еріданом) якусь річку, що впадає до Північного моря, звідкіля, як кажуть, приходить бурштин“.)

Як подає граматик Сервій Гонорат (4-ий вік після Р. Хр.), Ктезій Книдський (4-ий вік до Р. Хр.) пише, що річка Ерідан тече в Мідії. Зіставлення відомостей про Іридан-Ерідан вказує, що в давнину так називали річку Горинь на Волині.⁹ Той самий Сервій Гонорат ще згадує, що згідно з Херилієм Ерідан тече у Німеччині. У 4-му віці після Р. Хр., за часів Сервія Гонората, на Волині панували вестготи (німці), так що й ця версія вказує на Ерідан-Горинь та Мідію десь на Волині.

Геродот, Ктезій і Херилій однозгідно твердять, що в Іридані-Ерідані є бурштин. Бурштин зустрічається по всьому волинському Поліссі, але дуже багато його є біля містечка Домбровиці (долішній Горинь), де за свідцтвом Н. Теодоровича, селяни знаходять його на полях у великій кількості і великими кущами („в большом количестве и большими глыбами“¹¹). Що волинський бурштин був відомий у старовину, свідчить знахідка човна у торфі біля с. Сераховичі, в якому була шкіряна тор-

ба з бурштином та римські гроші.¹¹ Золота сіцилійська декадрахма з 5-го віку до Р. Хр., що її знайшов Я. Гофман на Костопільщині, свідчить про зацікавлення Горинем уже в ті часи.

З наведених даних виходить, що згадана Геродотом країна Сігіннів, з походження мідянарійців, знаходилась десь недалеко від Гориня. Погляньмо, чи не збереглося на Волині якихось слідів мідян.

12 км. на захід від містечка Степаня (середній Горинь) є два села: Великий та Малий Мидськ. Ще в перші часи Польщі (поверсальської) на полях Мидська був знайдений самородок міді вагою до 2 кг. Той, що знайшов (католик), заніс його пробощеві костела в Степані, а пробощ відіслав до Варшави. Польща дуже потребувала міді, тому на Волинь негайно виїхала одна, а потім друга експедиції гео-

ДОРОГІ ЧИТАЧІ І ЧИТАЧКИ, У КОЖНОГО І В КОЖНОЇ З ВАС НАПЕВНО ЗНАЙДЕТЬСЯ ХТОСЬ РІДНИЙ, ПРИЯТЕЛЬ ЧИ ЗНАЙОМИЙ, ЩО МОЖЕ СТАТИ ПОСТІЙНИМ ПЕРЕДПЛАТНИКОМ НАШОГО З ВАМИ ЖУРНАЛУ — ПОМОЖІТЬ ЙОМУ ПРИЄДНАТИСЬ ДО НАШОГО ГУРТУ.

логів. Покладів мідяної руди, придатних до видобування, не знайдено (найменше треба 5 відсотків, а знайдено 0,2%)¹², але знайдено сліди видобування міді в неоліті. Самородна мідь трапляється тут у вигляді валочків або кушків.

Як свідчать археологи, уже в ранньому Трипільлі подибуються мідяні предмети, напр. мідяні гачки ловити рибу. Археологи думають, що це імпортована мідь, бо „на Україні мідяної руди тоді не знали“. Тим часом, як ми бачили, мідь і то легка до видобування, бо самородна, була під рукою.

Вже в давнину знали, що мідь знайдено у Скітії. Гесіод (7-ий вік до Р. Хр.) називає винахідником міді скіта Деляса. Пам'ять про мідян на наших землях зберігалась довго. Птоломей (V—13) пише: „Мешкають... коло подвійного устя річки Дін — сармати, які, мабуть, є нащадками мідян“. Пліній (Н.Н. 6—19) подає: „Сармати, як кажуть, нащадки мідян“. Діодор Сіцилійський (11—43) так само думає, що Сармати — це мідійська колонія (сармати зайняли простори скітів). Квінт Юлій Солін (3-ій вік по Р. Хр.) пише¹³: „Скіти стверджували угоди взаємним висисанням крови, не лише згідно з своїм звичаєм, але згідно з наукою, запозиченою у мідян“. Арабський географ Масу-

ді твердить, що слов'яни походять від Мадає, прабатька мідян.

Коли візьмемо до уваги наведені відомості, не лишаються сумніву, що назва металу мідь та сіл Великий і Малий Мидськ походять від імені назви — мідян.

Геродот, як ми знаємо, кілька разів згадує, що мідяни були з походження арійцями, які займали великі простори на південь від Каспійського моря, а на заході сліди їх перебування маємо до Кавказу і навіть на північ від Кавказу, де акад. В. Струве вказує назву міста Армавір на Кубані з арійським коренем.¹⁴ Дослідник Вірменії Б. Піотровський,¹⁵ пишучи про знахідки над озером Ван, висловлюється так: „Тепер стає можливим прослідкувати давні зв'язки між Кавказом і землями Зах. України. Начиння, склепані з листовної бронзи, ручки яких прикрашені головами диких звірів, цілковито тотожні з начинням з північного Кавказу та підніжжя Арарату“.

Над Дністром знаходиться оселя Арія-нешти, назва якого може походити або від назви народу — арії, або від імені ересіарха Арія. Думаю, що відомості Геродота та інших, дані археології (кераміка, поховання, бронза), топоніміка досить переконливо свідчать про наш (трипільська культура) зв'язок з Іраном та Месопотамією.

Тепер уявлю собі стан на Україні за 2500—700 літ до Р. Хр. (енеоліт, епоха бронзи, себто старша трипільська культура і культура „В“, за Курінним). На розлеглих степах України, де тоді утворювався чорнозем, кочували пастуші племена. Можливо, що то були Кімерійці. Зимувони пересиджували ген далі на півдні, де осінь найдовша, зимою снігу найменше, весна починається рано. Коли наставала спека й трава в степах висихала, вони гнали худобу на північ або північний схід, де було холодніше й трава ще не висохла. Але, коли на півночі ставало холодно, йшли на південь, де тимчасом підросла молода трава. Так щороку кочували між країною арійців на півдні й південному заході та алтайців на північному сході. Далі на захід та північ були ліси, де не можна було кочувати.

У св. Біблії (1-а кн. Мойсея, розд. 11-25) знаходимо слова: „І помер Гаран перше отця свого Тари в землі рідній своїй в Урі халдейському“. Розд. 31: „Вивів їх з Ура халдейського“.

Згадане місто Ур чи Угр (так у Топі), як ми згадали, було в Месопотамії поблизу Перської затоки. Ур чи Угр значить країна, Ур халдейський — країна халдеїв.

Знаючи, що Ур чи Угр значить країна, можемо відтворити межові пункти мандрівки кочовиків. Ур-алт значить „країна золота“ чи „країна алтайців“, тепер Урал. На заході була країна аріїв, *Угр-арія, „країна шляхетних“, до назви якої, вже на ґрунті праслов'янському, додано суфікс -іна, що означає частину, напр., третина, четвертина, інколи з територіальним значенням. Напр. новгородська „п'ятина“, або для означення приналежності, як Марііна, Ольжина тощо. Ось так і постало *Угр-арі-іна.

Заміна г на к в слові Україна могла статись у давні часи, як і в Гімміра-Кіммері, але могла статись і пізніше, вже на слов'янському ґрунті, де маємо, наприклад, з грецького „хрісма“ — „крижмо“, „християнин“ — рос. „крест'янин“ тощо. „Р“ у складі -рі- перейшло в „й“, а два „і“ злились в одно довге „і“ й у той спосіб постало наше теперішнє „Україна“ з довгим наголошенням „і“ в передостанньому складі.

Перехід „р“ у „й“ (й) спостерігаємо в мові дітей, які часто вимовляють „гойіх“ замість „горіх“, „Майійка“ зам. „Марійка“ тощо. На нашу думку, такий же перехід маємо у слові „гойдати“ з „горі-дати“; слово „буйний“ має спільний корінь з „бур'ян“ — рослина, що буйно росте. Не можна „бур'ян“ виводити з німецького „вальдеріян“ (лат. *valtriana*), як це роблять М. Фасмер та Преображенский, бо вальдеріян має в українській мові свої назви — маун, одолян, козлик¹⁶ та інші й не потребує німецького кореня.

Як бачимо, на границі лісів та степів мешкав нарід Сігіннів, про який Геродот пише, що був походження мідійського, а мідяни належали до арійців. Ім'я мідян збереглося на Україні у назвах сіл Великий та Малий Мидськ та металу мідь. Ім'я арії збереглося у назві Україна (країна аріїв) та може в назві Аріянешти.

ВІДСИЛАЧІ:

1. М. Калиняк. Родовід назви „Україна“. Церковний Календар на 1970 р. Православна Митрополія. Варшава, 1970, ст. 118.
2. Проф. С. Шелухін. „Україна“. Прага, 1936—1937. Стр. 4, 107—141.
3. Prof. L. Niederle. Slov. Starozitnosti, 111-145.
4. Encyclopedia universal ilustrada. Madrid 1929, t. 65, pag. 740.
5. Herodot. Dzieje, wyd. II. „Czytelnik“, Warszawa, 1959, t. 2, st. 319.
6. Zenon Kosidowski. Opowiesci Biblijne. Warszawa, 1963, st. 29.

7. Проф. В. Щербаківський. Тілопальні точки і мальована кераміка. Трипільська культура на Україні (Збірник). Київ, 1926, стор. 139.
8. Проф. М. Болтенко. Кераміка Усатова. Трипільська култ. на Укр., стор. 23.
9. Ю. П. Ерідан-Горинь: „Літопис Волині“ ч. 3, ст. 6. Вінніпег, 1956.
10. Н. Теодорович. Историко-статистическое описание церквей и приходовъ Волинской епархии. Т. 2, сто. 611. Почаев, 1890.
11. A. Cynkalowski. Materiały do pradziejów Wołynia i Polesia wołyńskiego. Warszawa, 1961, st. 137.
12. Jan Wojciechowski. Dotychczasowe wyniki badań skal miedzionosnych na Wołyniu. Państwowy Instytut Geologiczny. Biuletyn 14, Warszawa, 1929; biul. 24, Warszawa, 1939.
13. В. Н. Семенович. Гелоны и Мордва. Записки Моск. Геогр. Института. Т. XXVII, кн. 5., стор. 116. Москва, 1913.
14. Акад. В. В. Струве. Арийская проблема. Сов. этнография, VII—VIII. 1947, ст. 121.
15. Б. Б. Пиотровский. Урарту, древнейшее государство Закавказья. Ленинград, 1939, ст. 55.
16. М. А. і Н. М. Носаль. Лікарські рослини і способи застосування їх в народі. Держмедвидав УРСР, ст. 128.

Омелян МАЗУРЕК

НОВОВІДКРИТИЙ ШЕДЕВР

Відкриття чудової стародавньої станкової деревографії, що збереглася ще якимось чудом у Варшаві, розкриває незвичайну і майже зовсім недосліджену сторінку українського мистецтва.

Українська графіка, одна з найголовніших галузей мистецтва, займає особливе місце в масовому поширенні культури і освіти. Національний і оригінальний характер та великі досягнення української графіки поставили її на передові позиції вже на зорі розвитку тієї галузі мистецтва в Європі. А свого часу українська станкова (настінна) гравюра, про яку ми майже нічого не знаємо, належала навіть до передових у світі, випереджуючи в цій ділянці досягнення нашої сучасної графіки своїми сміливими та новаторськими, типово графічними зразками художньої форми. Ці досягнення приписати треба, очевидно, зовсім відмінному і незалежному ставленню українських творців до мистецтва; вони творили з уяви, на відміну від західно-європейських, які наслідували природу.

Зрозумілим тоді, отже, є інтерес до дослідження та публікації і згаданого шедеву станкової графіки.

Цей дереворит, що привернув мою увагу, був включений в оправу стародруку фонду Публічної бібліотеки м. Варшави (книгозбірня проф. І. Огієнка, нині Митрополита Іларіона УГПЦ в Канаді). Рідкісними є в Європі такі великі розміри дереворитів, як про це свідчать фраг-

менти сцен цієї великої композиції. Вони дорівнювали своїми розмірами найбільшим у той час іконам „Страшного Суду“ (до 6 м²). Помітною є схожість графічного трактування в іконі „Страшного Суду“ з кінця XVI ст. з Галичової, яку знайшов я в 1963 р. разом з унікальним (найстарішим) „деітусес“ поч. XV ст. (публік. і виставлення в Реклінгаузені, Зах. Німеччина, 1966).

Сцени того деревориту, який зображує „смерть грішника“ (багача) є іншою (українською) версією „Арс Морієнді“ (штучка вмирати). Вони становлять собою цікавий приклад європейської іконографії. Збереглися тільки дві сцени (фрагменти): архангел із двома мечами та видом раю і головна сцена грішника з бісами-потішителями (священником і ангелом хранителем). Бракує сцени пекла, з якого вилізати гад, підтримуваний бісом, і виду неба з Пресвятою Трійцею.

Комплект цієї теми становило аж 12 матриць, вирваних на найбільшому кустеві дерева. Пізніша російська народна копія цього деревориту з XVIII ст. дає уяву про цілість композиції і про створення його як самостійного своєрідного шедеву графіки з половини XVI ст. Надписи західноукраїнським діалектом, напр. „Барзо стогну, душа ся теж лякає... южъм і утеръ“, замінено в копії на російські і скорочено (копія зберігається у збірці Олеській в Росії).

Дереворит цей вражає сучасного вимогливого глядача і художника не тільки цікавим змістом, а передусім формою і неперевершеною технікою української станкової графіки XVII ст.

„Наша культура“, ч. 4, 1967.

ЗАМОВЛЯЙТЕ ЦІ КНИЖКИ

І. Багрянний: Людина біжить над прірвою (роман) \$6.00; З. Дончук: В пошуках щастя (роман) \$5.00; А. Орел: Словник чужоземних слів \$6.00; Д. Нитченко: Український правописний словник \$2.00; О. Гончар: Собор (роман) \$2.65; Усі числа журн. „ВОЛОСОЖАР“ (чч. 1—15, 1970) \$2.00; В. Дудінцев: Не хлібом єдиним (роман російською мовою) \$1.55; П. Феденко: І. Мазепа \$2.20; Іван Манило: Байкар \$0.70; Пеани і кпини \$0.35; Україна сама... \$0.50; Ф. Мелешко: Три покоління (роман) \$2.85; В. Чапленко: Чорноморці (роман) \$2.75; С. Парфанович: У лісничівці (опов.) \$1.50; У. Самчук: П'ять по 12-й (пов.) \$1.85; Марія (пов.) \$2.00; В. Чапленко: Уводина до мовознавства \$2.00; Мих. Орест: Держава слова \$2.00; „ЕЛЬДОРАДО“ (вибрані твори українських письменників) \$0.60; Юл. Мовчан: Що варто б знати \$4.00; Записки лікаря \$5.00; Літературно-мистецький альманах „ВОЛОСОЖАР“ \$0.55; П. Карпенко-Криниця: Індіанські баяди \$2.00; Петро Панч: Синів не віддам (пов.) \$1.00.

Замовляти:

Mr. I. Manylo, Cumberland Rd.,
Milville, N.J. 08332, USA.

Надгробок на могилі С. В. Петлюри. Париж.

ПО 25 РОКАХ МРІЯ ЗДІЙСНИЛАСЯ

Ми, надхненні й загартовані ідеями Симона Петлюри українські емігранти по Другій світовій війні, з болем у серці довідалися, що могила нашого Президента і Головного Отамана військ УНР у Парижі покрита тільки звичайною плитою з сірого каменя. Від дружини С. В. Петлюри пані Ольги Петлюри ми довідалися, що вона понад двадцять років мріяла мати надгробок на могилі свого дорогого чоловіка з шляхетного каменя.

У порозумінні з дружиною С. В. Петлюри, в 1949-му році створено КОМІТЕТ ПОБУДОВИ НАДГРОБКА на могилі св. п. С. В. Петлюри. На заклик цього Комітету наше патріотичне громадянство відгукнулося щедрими пожертвами — і в 1953-му році на могилі Президента і Головного Отамана військ УНР Симона Петлюри побудовано — за проектом архітекта О. Назарця — надгробок із шляхетного каменя (чорного граніту) разом із вилитим з бронзи погруддям С. В. Петлюри на ньому.

Ті ж патріоти-петлюрівці у 40-ву річницю трагічної смерті свого Президента створили другий комітет — КОМІТЕТ ПОСТІЙНОГО УКВІТЧУВАННЯ живими квітами могили С. В. Петлюри.

У наслідок заходів новоствореного Комітету — від 1-го травня до 15-го грудня кожного року могила С. В. Петлюри уквітчується живими квітами, а на день трагічної смерті його наш Комітет постійного уквітчування додатково прикрашує могилу живими квітами.

Комітет постійного уквітчування могили С. В. Петлюри звертається до українських емігрантів в усьому світі,

ПОДЯКА

Я щиро дякую редакції „Нових днів“ і всім іншим редакціям, а також науковцям, письменникам та приятелям, які відзначили в пресі чи приватно 70-річчя мого життя і 50-річчя моєї літературної та наукової діяльності.

28 грудня 1970 р.

В. ЧАПЛЕНКО

а зокрема до настоятелів усіх українських церков та керівників українських організацій з проханням, щоб під час жалобних маніфестацій та панахид за спокій душі св. п. Симона Васильовича Петлюри відбувалися збірки пожертв на оплату постійного уквітчування живими квітами могили нашого Президента. Забезпечивши постійне уквітчування могили великого Петлюри, ми тим найкраще вшануємо свого національного героя і символу наших національних прагнень, пошануємо самих себе і подамо добрий та повчальний приклад прийдешнім поколінням.

Пожертви на оплату постійного уквітчування живими квітами могили св. п. С. В. Петлюри надсилати на банковеkonto Кредитової Спільки, а повідомлення в справі пересланих пожертв — на адресу Комітету уквітчування.

Адреса Кредитової Спільки:

Selfreliance-Detroit Federal Credit Union

11838 JOS. CAMPAU AVENUE - P.O. BOX 37

DETROIT, MICHIGAN 48212

Адреса Комітету уквітчування:

11415 Pinehurst Street,
Detroit, Michigan 48204
U.S.A.

КОМІТЕТ УКВІТЧУВАННЯ

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СУЖ У КАНАДІ

3-го грудня 1970 р. в Торонто відбулися річні загальні збори Спільки Українських Журналістів. У зборах взяло участь 18 членів СУЖ, які репрезентували 28 осіб. Відкриваючи збори, голова СУЖ ред. Ол. Матла згадав померлих за час останнього терміну членів — ред. Петра Волинця-Чечета і ред. Степана Волинця; їх пам'ять вшановано хвилиною мовчанкою. Головував на зборах Василь Солонюк, секретарював Володимир Макар. Збори висловили протест проти переслідування і нищення українських журналістів і діячів культури в поневоленій Україні, ухвалили резолюцію в справі недопущеної практики редакторів „Вільного Слова“. Головою СУЖ на наступний рік обрано Василя Солонюка, заступником Маріяна Дзьобу, секретарем інж. Леоніду Вертипорох, скарбником Василя Дідюка, членами — Ірину Макарик і Олександра Матлу. Контрольну комісію обрано в складі О. Петра Хомина, Івана Варяниці, Мирона Королишина.

ТАЄМНИЦЯ СПАДЩИНИ РЕДАКТОРА „НОВИХ ДНІВ“

У неперіодичній машинописній газетці "Наші позиції", що її фірмує віцепрезидент УНР Микола Степаненко як орган ЦК УРДП, поміщено ще в травні (ч. 2, 1970) таку, з дозволу сказати, інформацію:

„Членство наших крайових організацій УРДП глибоко схвилюване тим, що спадкоємцем усіх архівів колишнього заступника голови УРДП та секретаря організаційного відділу ЦК УРДП Петра Волинника-Чечета стала його дочка — громадянка ССРСР, яка є під наглядом і контролюю КГБ і советської амбасаді в Канаді. Хоч минуло вже два місяці від дня його смерті, до цього часу не появилось авторитетного в'яснення в цій важливій справі: де поділися картотеки з особистими даними і адресами членів УРДП, де листування п. Чечета з українськими емігрантами в країнах вільного світу, де архіви його видавництва, списки передплатників і т.д. Разом з цим цікаво знати, чому українці у вільному світі повинні збирати на пам'ятник П. Чечетові, який залишив усі матеріальні добра своїй доньці, що тепер господарює в його домі і розпоряджає його майном“.

Цей напад на покійного П. К. Волинника та й на всю Українську революційно-демократичну партію з боку їх учорашніх друзів і однодумців надруковано через місяць після того, як „Українські вісті“ в числі за 5 квітня 1970 р. подали грубим шрифтом авторитетне в'яснення в цій справі, що його підписали тодішній секретар Крайового Комітету УРДП в Канаді Іван Пишкало і керівник справ Микола Підлісний. У в'ясненні писалось:

„З огляду на те, що останнього часу поширюються неправдиві інформації, Крайовий Комітет УРДП в Канаді доводить до відома всього українського громадянства, що 1. виконавцями заповіту св. п. Петра Кузьмовича Волинника є свідомі, чесні і відомі українці в Торонто. Вони подбали, щоб персональний, видавничий і політичний архів Небіжчика був належно доглянутий і збережений; 2. Крайовий Комітет стверджує, що все зберігається в належному місці“.

Прикметним для „наших підлих і скупих часів“, як і для рівня журналістичної етики нашої преси, може послужити те, що в'яснення Крайового Комітету УРДП не передрукувала, здається, жодна наша газета, тим часом як сенсаційну дезінформацію Степаненкових „Наших позицій“ передруковувало аж декілька часописів. Незаперечний чемпіонат у мистецтві дезінформації здобув цим разом неофіційний орган завжди непомилливої мельниківської ОУН — тижневик „Новий шлях“. Вважаючи, що люди за півроку вже встигли забути в'яснення в справі архівів П. К. Волинника, „Новий шлях“ у числі за 30 жовтня, мов би нічого не знаючи, друкує цитований на початку зловбий пасквіль без своїх коментарів, але під сенсаційним заголовком „Таємниця спадщини редактора „Нових днів“.

Преса існує на те, щоб виявляти і в'яснювати різні таємниці, а не на те, щоб їх творити. Якщо п. Микола Степаненко був справді глибоко схвилюваний долею архівів покійного редактора Волинника і якщо в'яснення Крайового Комітету УРДП було для нього не досить авторитетне, то ж міг він звернутись листовно в цій справі до редакції „Нових днів“ чи хоча б особисто до мене. Ми ж листувались із ним довгі роки і, здавалось,

були близькими приятелями, отож віцепрезидентська шапка йому з голови не впала б і авторитет його напевно не поменшав би, якщо б він потрудився був перевірити факти. Все було б в'яснене зразу й не треба було поширювати тривожні татарські вісті та каламутити й без того мутну українську воду. Це такою ж мірою стосується і редакторів „Нового шляху“. Живучи в Торонто, редактори „Нового шляху“ могли дуже легко перевірити, що дочка покійного Петра Кузьмовича ніякого відношення до архівів не мала і навіть їх не бачила, не господарювала в його домі й не розпоряджалась його майном, хоч би тому, що це було б проти канадських пробаційних законів.

На жаль, ініціаторам і спонсорам нашої суперпатріотичної саламахи потрібні не факти, логіка й елементарна людська гідність, а лише каламучення води і втовкмачування читачам, що ця каламуть — це й є „єдино-правильна“ і безкомпромісова українська „визвольна політика“.

Зрештою, редактори „Нового шляху“ тут, мабуть, ні про чому. Принаймні, хочеться вірити, що в той час, коли вони збирають фонди на ювілейних святкуваннях з нагоди 40-річчя „Нового шляху“, якийсь обмежений партійний комісар використовує їхню відсутність і підсуває складачам такі шедеври, як „Таємниця спадщини редактора „НД“, „Відновлення УНДО на еміграції“, або (найкращий жарт року!) — „VI З'їзд УРДП виключив з партії Гаєнка, Бендера і Гришка“. Не моє це діло, але подібні матеріали тільки компромітують і осмішують цей наш заслужений часопис та організацію, яка за ним стоїть. Бо ж як можна писати про „відновлення“ УНДО (Українське національно-демократичне об'єднання) в 1970 році, коли всім відомо, що УНДО на еміграції відновлено зразу ж після війни і воно брало активну участь як у підготовці до створення УНР-а, так і майже в кожн часному Виконавчому Органі? Або як можна писати без жодного коментаря про те, що VI з'їзд УРДП виключив лідера партії і двох його найактивніших сподвижників, коли ж із пресових повідомлень відомо, що дві третини членів Центрального Комітету УРДП доручили Секретаріатові цієї партії скликати шостий з'їзд шойно на латинське Різдво 1970 року. Отже, в час писання цієї нотатки шостий з'їзд УРДП ще не відбувся.

Справді треба мати дуже низьку думку про своїх читачів, щоб годувати їх такими „таємницями“, як це робить останнім часом „Новий шлях“. Призвівши такими інформаціями до розколу аж у кількох наших партіях (у тому числі і в своїй власній), „Новий шлях“ одночасно вболіває, що „якась несамоविта руйнна сила розкладає наше політичне життя за останні роки. І ми, замість згуртовано, з'єднано протидіяти тому, докладаємо до того нищівного діла своїх рук — ради чого?!“...

Отож, навіщо ви це робите, панове над „Новим шляхом“, — справді, ради чого?

ЗАПОРОЖЦІ ЗА АМУРОМ

На Далекому Сході, вздовж ріки Амур і над Тихим океаном, здавна існує велика українська колонія. Сильний русифікаційний тиск сучасних володарів Радянського Союзу ще не опромігся змінити національне обличчя цього великого краю. З багатьох випадкових і невизнач-

них повідомлень у радянській пресі можна зробити висновки, що цілі райони далекосхідних просторів розмовляють українською мовою, дарма що вони позбавлені рідних шкіл, преси, радіо й телебачення.

Недавно Далекій Схід відвідав представник СПУ Микола Равлюк, щоб „налагодити постійні зв'язки між письменницькими організаціями Далекого Сходу й України“. Йому делікатно пригадали, що „таку справу повинна координувати комісія національних літератур Спільноти письменників СРСР“, а не письменницькі організації України й Далекого Сходу безпосередньо. Взагалі, картина в Равлюковому репортажі „З далекосхідних рубежів“ („Літературна Україна“, ч. 90, 1970 р.) для нас дуже сумна. Автор не мав відваги навіть згадати, що Далекій Схід заселений переважно українцями. Він пише, що „в російську літературу з-понад берегів Тихого океану й Амуру прийшов цілий загін гарних письменників“, у тому числі й таких з українськими прізвищами, як М. Рогаль, М. Шундик, В. Єфименко, В. Кучерявенко, Г. Остапенко і В. Щербановський. Він згадує також, що „сьогодні в Хабаровській письменницькій організації народжуються твори шістьма різними національними мовами“, але між тими мовами нема, на жаль, української. Навіть така кольоритна фігура серед далеосхідних письменників, як Василь Єфименко, що називає себе „Запорожцем за Амуром“, пише російською мовою. У звітному Равлюка нема й натяку на те, що далеосхідні українці дозволять у близькому майбутньому розвивати рідну культуру чи бодай мати прямі культурні зв'язки з Україною.

РОМАН РАХМАННИЙ У КАНАДСЬКІЙ І РОСІЙСЬКІЙ ПРЕСІ

Роман Рахманний, член нашого редакційного колективу, не може нарікати, що його не друкує або що про нього не пише чужомовна преса. До довгого ряду статей Рахманного, надрукованих у різних чужомовних газетах і журналах, останнього часу долучилась стаття п. з. „Особливі канадські громадяни“ — про українських канадців. Стаття була надрукована у впливовому проліберальному англомовному часописі „Монтреал стар“ за 10 жовтня 1970 року.

Нашим читачам відомо, що два роки тому Роман Рахманний надрукував у „Нових днях“ відкритий лист до українських літераторів в Україні п. з. „За гідну українську державу“. Але не всім, мабуть, відомо, що той лист і досі циркулює на Батьківщині в багатьох відписах і фотокопіях, поряд з іншою захальваною літературою. Минулого року на лист Рахманного відповів у „Літературній Україні“ довгою статтею член правління СПУ Дмитро Павличко. Цього, однак, було замало, щоб неутралізувати аргументи Рахманного. Тому 26 серпня ц. р. московська „Комсомольская правда“ в статті В. Большакова знову накинута на Рахманного за те, що він, мовляв, разом з жидівськими сіоністами проповідує „космополітизм і буржуазний націоналізм“. На думку Большакова, космополітизм і буржуазний націоналізм Рахманного полягає в тому, що він „ігнорує класові, соціальні, партійні та ідеологічні ознаки“ і закликає всіх українців, де б вони не жили, почувати себе братами, гідно ставитись до інтересів свого народу й об'єднано боротись за ці інтереси. Большаков риторично запитує, чи „братство по крові“ перешкодило Петлюрі, Бандері й

колегам Рахманного розстрілювати і вшати українських комуністів, комсомольців і підпільників“. Він соромливо не згадує, хто розпочав і хто холоднокрівно пропагує цю ідіотичну вакханалію ось уже понад 50 років. Большаков, спираючись на цитати з Леніна, і сьогодні виступає проти ідей терпимості, плюралізму, лібералізації й свободи, вважаючи їх „зброєю Заходу в боротьбі за ум“. Він явно закидає до дальшої пильності, нетерпимості й до нищення навіть тих комуністів і комсомольців, які зовсім не проти комуністичної системи, а тільки проти її забріханості, тероризму і нелюдяності.

ЩЕ ОДИН УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕДЖ МАЄЖЕ БЕЗ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ

У щоденнику „Свобода“ за 25 листопада 1970 р. був розміщений великий ілюстрований репортаж Леоніда Полтави про Менор Діксоніор Каледж, розташований серед чудових гаїв — миль 15 від Філадельфії. Цей дівочий каледж побудовано в роках 1947—59 — в основному за українські гроші. Метою цього каледжу було не тільки дати вищу освіту українським дівчатам, але й виховувати їх в українському дусі. На жаль, уже на самому початку „студенток-українок було занадто мало. Щоб запевнити існування й дальший розвиток інституції, в правильнику зробили зміну... Адміністрація (сестер василіянок) допускає тепер до Каледжу всіх дівчат, без огляду на національність і віроісповідання чи расу — пише автор. Хоч каледж розрахований на 320 студенток, у ньому навчається цього року тільки 184. Серед них є студентки майже з усього світу, але між ними тільки 20 дівчат-українок. Тільки 15 з них належать до українського клубу й тільки вісім задовільно володіють українською мовою...

Аж не хочеться вірити, що під боком шумить величезна Філадельфія з десятками тисяч українського населення, з осідком української католицької митрополії, з „високою політикою“ і, як і всюди, в неперебірливою „безкомпромісною боротьбою“ тих, що завжди „стоять на твердих і ясних позиціях“, але і в голову їм не приходить думка про те, що і як ще можна було б урятувати в нашій великій національній трагедії, яка діється на наших очах там і тут. Бо ж історія з Філадельфійським дівочим коледжем — це лише одна з багатьох невтішних ілюстрацій. Не краще стоїть справа з українськими студентами, а зокрема з уживанням української мови в українських православних колегіях і інститутах, на багатьох катедрах українознавства не тільки в університетах західних країн, але й на нашій не своїй землі.

НАШІ ЛАВРЕАТИ 1970 РОКУ

Управа Українського літературного фонду ім. Івана Франка в Чикаго оголосила вислід третього з черги конкурсу на українські літературні твори, видані на еміграції протягом 1967—69 р.р. Розглянувши 36 надісланих на конкурс творів, літературне журі присудило нагороди за найращі з них як на його думку. Першу нагороду в сумі 1200 дол. присуджено Миколі Понеділкові за збірку „Зорепад“. Другу нагороду в сумі 800 дол. — Уляні Любич за „Розкажу вам про Казахстан“, а дві треті нагороди по 400 дол. — Мірі Гармаш за збірку поезій „Віднайдені роки“ і Вол. Кулішєві за повість „Падани“.

М. Дальний

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

ФОТІЙ МЕЛЕШКО

(НЕКРОЛОГ)

Не думалось мені, що на мою долю випаде писати некролог цьому степовикові-козарлюзі — Фотієві Мелешкові. Такий бо він був фізично й духово життєздатний майже до останніх своїх днів. Він вийшов переможно з декількох операцій, і тільки остання підтяла його. Мимоволі підкрадається думка, що, може, цієї операції, операції жовчевого міхурця, й не треба було робити, може б, він із цим „дефектом“ ще міг пожити. Ну, але те, що сталося, — сталося. Тільки ж про таких людей, як небіжчик Мелешко, не можна сказати, що коли вони вмирають, то зникають з пам'яті історії. Мелешко буде жити й далі в історії українського народу.

Як один з активних борців за визволення України, він був за життя носієм славної традиції Української Народної Республіки, демократом, виплекавши цей суспільний ідеал ще з молодих років, коли він був соціалістом-революціонером, за що й був покараний засланням на Північ. На протязі багатьох останніх років уже на еміграції він був живою історією для молодших поколінь, що не раз зверталися до нього як до свідка великих подій 1917—1920 років, подій, рівних в історії українського народу добі Богдана Хмельницького. Його писані спогади про ці події, друковані й ще не видані, назавжди залишаться певним джерелом для істориків України. Я скористувався цими спогадами, писавши повість „Українці“. А оце недавно чужинець В. Петерс у своїй англomовній праці про Нестора Махна цілими пригорщами зачерпнув його свідчення про цього лихого слави „батька“. На жаль, не всі Мелешкові спогади були за його життя видані. Це було постійною його турботою, але він не зміг за браком коштів це зробити.

Не менші заслуги Фотія Мелешка і в творенні української національної культури, заслуги в тому духовому процесі, що свідчить про невмирущість нашого народу. Мавши нахил до театральної діяльності та здібності актора, він ще в таборових (у Польщі) умовах брав участь у театральних виставах. А як репертуару тоді не було, то він почав сам писати п'єси. Так тоді була написана, либонь, перша його п'єса „Понад Дніпром“ (1921 р.). І це привело його в українську літературу, бо, написавши декілька п'єс, з яких деякі були затрачені (як він мені казав), він потім перейшов на прозу і написав багато оповідань, що були друковані по різних емігрантських виданнях, а також велику прозову епопею „Три покоління“. Цей великий твір був задуманий на п'ять томів. Але, на жаль, несприятливі життєві умови вже й тут, в Америці, не дали йому змоги довести до кінця цей задум. Він же, мавши родину, мусив навіть у похилому вже віці фізично, та ще й важко працювати. Садляки мені відомо, він устиг написати тільки три томи, що з них два були видані, а третій лишився в машинописі. Цей твір цінний ще й тим, що в ньому наявні й безсумнівні біографічні дані про самого автора, а інші його герої — люди з близького йому середовища — з села Глодиси на Херсонщині. З цього села вийшло, крім Мелешка, ще двоє українських письменників — Терень Масенко, що теж недавно помер, та також недавно померла П. Страшнова. Останнім двом доля присудила бути

„радянськими“ письменниками, а це автоматично покарало їхні безсумнівні здібності. Т. Масенко навіть вивів у одній своїй поемі Фотія Мелешка (під цим прізвиськом) як „ворога“ українського народу.

І драматичні твори, і прозові Мелешкові писання свідчать про неабиякий його літературний хист. Звичайно, найяскравіший його твір — оті „Три покоління“. Коли я вперше прибув до Львова і накинувся на невідомі мені твори вільних українських письменників, то найбільше зацікавила мене повість Фотія Мелешка, що вийшла 1943 р. в „Українському видавництві“. А пізніше я двічі чи й більше писав про цей твір, уперше в таборовому журналі, що пізніше став газетою, — „Наше життя“, вдруге в недільному виданні „Свободи“. У цій останній я підкреслив вагу цього твору в Мелешковім надбанні навіть заголовком „Фотій Мелешко та його повість“. Коли вийшла друга книга, я також написав велику статтю про неї (в газеті „Прометей“, що тоді виходила в Нью-Йорку). Як реалістичний своїм характером твір, „Три покоління“ залишаться в історії українського письменства документом доби — кінця XIX та першого десятиріччя XX ст. ст. (Автор мав довести події до 1917 р., оповідав мені про зміст дальших книг цього твору, але, як я вже казав, не встиг цього зробити.)

Річ ясна, що в короткому некролозі не можна дати повного образу Мелешка-письменника, для цього потрібні ширші рямця. Крім того, для повної характеристики його літературної спадщини треба взяти на увагу й неопубліковані його твори. А цих останніх текстів лишилося після його смерті немало. Це насамперед його „великі спогади“ (як він звичайно казав, мавши на увазі велику кількість сторінок), комедія з чеського життя (її машинопис зберігається в редакції лондонського журналу „Визвольний шлях“, куди автор свого часу надіслав його для друку), цікавий запис його видива під наркозом (як йому робили операцію), із заголовком (якщо не помиляюсь) „На тому світі“. Очевидячки, є й ще дещо, про що я в момент писання цього некрологу не міг довідатись.

Видання цієї спадщини Фотія Мелешка — завдання нашої організованої громадськості. Треба зберегти й увесь його архів, листування тощо. Про це повинні подбати наші музейні працівники.

В. ЧАПЛЕНКО

Алла Олександрівна ГОРСЬКА — відома українська скульпторка і малярка, останніми роками цюкована і репресована комуністичною владою — загинула трагічно в Києві 5 грудня 1970 р.

Станіслав РУБЧАК — сотник Української Галицької Армії й суддя окружного суду в Станіславові — помер 14 листопада 1970 р. в Нью Джерсі.

Богдан ПАНЧУК — відомий серед української громади в США лікар і громадянин — помер 19 листопада 1970 р. в Ірвінгтоні, Нью Джерсі, на 51 році життя.

Михайло Митрофанович ОВЧИННИК — професор іхтіолог та кустос природничого музею Мічиганського університету (Лансінг), нар. 1901 р. в Глухові — помер 3 грудня 1970 р.

Володимир Самійлович БАБЛЯК — член Спільки письменників України, автор трилогії „Вишневий сад“ і роману „Жванчик“ — помер 20 листопада 1970 р., на 54 році життя.

Олександр КЛИМКО — відомий український архітект і мистець-декоратор — помер від розриву серця 27 листопада 1970 р. в м. Елізабет, Н. Дж., на 64 році життя, похований на українському православному цвинтарі в Бавнд Бруку.

Андрій ЄРЕМЕНКО — маршал Радянського Союзу, командувач багатьох військових округ і армійських груп, герой битви за Сталінград — помер 19 листопада 1970 р., на 78-му році життя. Маршал Клим Ворошилов заманифестував свою українську совість бодай тим, що колись, під час декади українського мистецтва в Москві в страшні 30-ті роки, в присутності Сталіна, шепнув на вухо Н. Городовенкові: „Несторе, покажи їм, клятим кацапам, справжню українську пісню!“ Андрій Єременко, хоч народився в українській родині в с. Марківцях, Ворошиловградської області, ввесь свій талант полководця віддав „атечеству чужому“, нічим не проявивши, здається, своєї української свідомості.

Роман ГРОМНИЦЬКИЙ — кол. член української дипломатичної служби, пізніше відомий адвокат у Львові — помер 22 листопада 1970 р. в Мюнхені, на 30-му році життя.

Марія ЛЯХОВИЧ-БІЛЯК — видатна громадська діячка в Західній Україні і на еміграції — померла 28 листопада 1970 р. в Маямі, Флорида.

Григор СЛАВУТА — кол. старшина УГА й суддя в м. Радехові — помер у Пармі, Огайо, 30 листопада 1970 року, на 85-му році життя.

Петро ПРИБИТКІВСЬКИЙ — кол. старшина УГА й відомий кооператор в Західній Україні — помер 4 грудня 1970 р. в Куксвілі, поблизу м. Торонто, на 76-му році життя.

КОРОТКО З УКРАЇНИ І УКРАЇНИКИ

ДО СТОРІЧЧЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Сторіччя з дня народження найвидатнішої української поетеси Лесі Українки офіційно відзначатимуть цього року в усьому Радянському Союзі. Для відбуття ювілею створено всесоюзний ювілейний комітет на чолі з російським поетом Н. Тіхоновим. На Україні створено республіканський ювілейний комітет. У ювілейному році заплановано поставити нарешті пам'ятник Лесі Українці в Києві й призначити щорічну літературну премію ім. Лесі Українки за найкращий твір для дітей. Академія наук УРСР підготує академічне видання творів ювілярки, а кіностудія ім. О. Довженка випустить відповідний фільм.

Будуть випущені також нагрудні значки, поштівки, пам'яткові ювілейні коверти й пропам'ятна медалі Лесі Українки.

ДО СТОРІЧЧЯ В. СТЕФАНИКА

У зв'язку з наближенням сторіччя від дня народження видатного українського письменника і громадянина Василя Стефаника, яке припадає на 14 травня 1971 року, в Києві створено республіканський ювілейний комітет на чолі з Миколою Бажаном для відзначення цієї дати. Ширші плани ювілею чомусь досі не розголошено.

ХАРКІВСЬКЕ МЕТРО

У Харкові розпочали будувати другу на Україні (після Києва) підземну залізницю. Досі прокладено всього чотири кілометри тунелю з шістьма станціями. При цьому прокладачі натрапили в багатьох місцях пливкі, насичені водою ґрунти, що дуже утруднює і сповільнює працю.

„ЯК ДОПОМОГТИ ДНІСТРОВІ?“

У статті під таким заголовком „Правда“ від 27 серпня 1970 р. нарікає, що підприємства Львівської і Івано-Франківської областей випускають у Дністер забруднені нафтою та різними хімікаліями відливи та що навіть з колгоспних господарств течуть у Дністер гнійні рівчакки. Автор статті перестерігає, що далі забруднення Дністра призведе до загибелі річкової риби й навіть до того, що з нього не зможуть брати воду для населення таких великих міст, як Кішинів та Одеса. Подібні нарікання й перестороги щодо інших річок все частіше pojawiaються на сторінках радянської преси. З цього видно, що небезпека забруднення природи вже не обмежується країнами індустриального Заходу.

РЕЛІГІЙНІ ТВОРИ О. КОШИЦЯ

У видавництві ім. З. Лиська виходять „Релігійні твори Олександра Кошиця“, що їх зредагував покійний З. Лисько. Книгу видано в твердій люксовій обкладинці, вона має 736 сторінок альбомного формату й охоплює п'ять літургій, 82 церковні пісні, 15 кантів і псалм і 16 колядок. Ціна книги 25 доларів. у передпродажі.

„ПОВЕРГНУТІ В БЕЗОДНЮ“

Київська кіностудія ім. О. Довженка зараз знімає кінофільм „Повергнуті в безодню“ — за повістю І. Франка „Захар Беркут“. Режисер фільму — Леонід Осика. Головні кадри фільму знімаються в Тухлі, в Карпатах, де, згідно з переказом, навколишні селяни за часів короля Данила перемогли монголів.

„ДЖУШ СТАНДАРД“ ПРО КНИЖКУ ІВ. КОЛЯСКИ

Остання книжка Ів. Коляски „Два роки в советській Україні“, що вийшла недавно в Канаді англійською мовою, здобуває такий же розголос, як і його перша книжка „Освіта в советській Україні“. Досить велику й дуже прихильну рецензію на книжку Коляски надрукував недавно „Джуш стандарт“. Автор рецензії Б. Кайфец стверджує, що праця Ів. Коляски важлива й цінна не тільки для українців, але й для жидів, бо вона служить викриванню облуди, яку застосовує радянська влада до обох наших народів.

СПИСОК

авторів, що друкувалися в „Нових днях“ протягом 1970 року (числа після імен — числа журналу, в яких згадані автори друкувалися):

Берест М. 243—244
 о. Биковець Олександр 245—246
 Бондаренко Лариса — 245—246
 Гармаш Міра — 245—246
 Вакуленко В. — 251
 Василенко А. — 251
 Волиняк Петро — 240
 Володимирів Сергій — 240
 Воскобійник М. Г. — 240
 Витвицький Василь — 249—250
 Гжицький Вол. — 251
 Губаржевський Ігор — 251
 Гуменна Докія — 245—246
 Дальний М. — 241—242, 243—244, 245—246, 247—248
 Домазар Сергій — 251
 Джуль Павло — 251
 Зозуля Ол. — 243—244
 Кислиця Д. В. — 240, 241—242, 245—246, 249—250, 251
 Ковалів Пантелеймон — 245—246, 247—248, 249—250
 Ковшун М. — 241—242
 Коновал Олексій — 249—250
 Костюк Григорій — 241—242, 243—244
 Крус Галина — 249—250
 Курильчук Микола — 251
 Кушнір Богдан — 251
 Лавріненко Юрій — 245—246, 247—248
 Ліля „Бабуся“ — 240
 Ліщинський Яросл. — 243—244
 Магденко Петро — 251
 Малишко Андрій — 241—242, 245—246
 Мамчур Ф. — 245—246, 249—250
 Мандрика М. І. — 251
 Манило-Дніпряк Іван — 247—248
 Муха Михайло — 249—250
 Мушинська А. — 241—242
 Нероденко В. — 240
 Несіна Олена — 245—246
 Олександрів Б. — 240
 Околітенко Наталя — 240
 Олесьюк Тимш — 247 — 248
 Перестюк І. — 240
 Пішкало І. — 241—242, 251
 Плачинда Сергій — 245—246, 247—248
 Повстенко О. І. — 240
 Рахманний Р. — 240
 Ріпецький Н. — 240
 Сварог Вадим — 251
 Сергієнко Іван — 245—246
 Славутин Яр — 245—246, 247—248
 Смолич Ю. — 243—244, 245—246
 Соловій Юрій — 241—242, 243—244
 Тесля Іван — 247—248
 Т.В.В. — 251
 Федорів Роман — 249—250
 Химич Микола — 251
 Юриняк А. — 243—244, 247—248
 Чапленко Василь — 249—250
 Шевчик Валерій — 243—244
 Французенко М. — 251

ЗНОВУ СНІГОВА ЛЮДИНА!

Чутки про неї прийшли з Бірми. Розповідають, що група мисливців з гірського племені лах побачила на березі Меконга „дві людиноподібні тварини, вдвічі вищі за звичайну людину. Перед тим яксь інші мисливці нібито бачили двох істот, які, певно, ловили рибу в Меконгу. Коли мисливці наближалися до них, вони кидали в них каміння. Кілька місяців тому на крайній півночі Бірми, в окрузі Пуао, у вкритих снігом горах знайшли тіло одного мисливця, який зник за день до того. Біля нього сиділа величезна, схожа на мавпу „снігова людина“. Мисливці самі не наважилися наблизитися. А коли повернулися з підкріпленням, на тому місці вже нікого не було, тільки на снігу залишилися сліди величезної стопи.

РОЗЛУЧЕННЯ ПО-АМЕРИКАНСЬКОМУ

Джеймс Грейді та його дружина Мері мають намір поставити рекорд кількості розлучень і одружень. Вони вирішили 50 разів розлучитися й тут же знову одружитися в кожному з 50 штатів США. Покищо вони спромоглися виконати цю процедуру лише 27 разів. У такий спосіб подружжя Грейді прагне виразити свій протест проти катастрофічної кількості розлучень у США, викликаной на їхню думку, надто ліберальним законодавством.

ГОДИННИК З ГОЛОСОМ

Нові годинники виготовляє французька фірма „Ладрієр“. Що п'ятнадцять хвилин годинниковий механізм включає магнітофонний пристрій, і приємний голос повідомляє точний час. Годинник виконує й „побічні“ доручення: нагадує, приміром, що вже час поспішати на побачення; або енергійно прокричить о сьомій ранку: „Вставай хутчіше, лежачи, — запізнишся на роботу!“

ТЕЛЕБАЧЕННЯ З КОМФОРТОМ

Сголошення в одній голландській газеті: „Новинка для всіх телеглядачів! Наша лампа, яку ви легко можете прикріпити до книжки, допоможе вам читати під час телепередач“.

ПІДСЛУХАНІ ТА ЗАПОЗИЧЕНІ МУДРУВАННЯ

- Найкращий промовець починає говорити з того, чим його промова закінчується... і на тому уриває.
- Ущипливі та напасливі слова краще пропускати мимо вуха: воно ж і по-християнському, і... більше дошкульє напасника (сeweушника? — примітка складача).
- Почервоніти від сорому — це єдиний європейський випадок, якого в Америці не вміють підробити.
- Помилитися є річчю... лікарською.
- Найгикавіший той, що загикується — навіть слушаючи.
- „Власне кажучи, — сказав учитель про мене, — він мав бути близнюком, бож неможливо вмістити стільки глупоти в одну особу“.
- Нагоду тримати язик за зубами: — ніколи не слід пропускати.
- Я міг би одружитися лише з жінкою, гідною мого довір'я. До жінки ж, яка б погодилася вийти за мене, я його не можу мати.

Подав Т.В.В.

Шановний Пане Редакторе!

Як читач „Нових днів“, я радію тим, що „Нові дні“ відновили свою появу; хоч і в подвійних числах, але то все таки крок уперед. Вірю, що читачі і прихильники відгукнуться на ваш заклик і дадуть належну піддержку. Про потребу існування такого журналу на еміграції не може бути ніякого сумніву.

Залучаю чек на \$10.00. З чого 5.50 дол. на передплату „Нових днів“, а 4.50 на пресовий фонд... Бажаю вам успіхів у вашій дальшій праці.

Вол. МАРИЧ, Едмонтон

Вельмишановні Панове!

Висилаю чек на суму 15 дол., з яких прошу зарахувати на передплату 11 дол., а решту на видавничий фонд.

Бажаю успіхів у продовжуванні видавання журналу на належному рівні, бо тільки в такому разі буде оправдане його існування.

З правдивою пошаною,

Марія ЛОГУШ, Монреаль

Вельмишановні Панове!

Я шаную професора **Яра СЛАВУТИЧА**, але ж хай і він пошанує нас, бідних читачів. Як же ж можна в ненауковому і універсальному журналі „Нові дні“ забрати аж чотири з половиною сторінки для одного слова, а радше для реклами свого прізвища!?. Самі примітки забрали майже цілу сторінку... Прощаю Вам цей гріх тільки тому, що майже всі інші статті в числі, присвяченому професорові В. Кубійовичові, були живі й актуальні.

М. ДЗЮБА, Канада

Вельмишановний Пане М. Дальний!

Дуже тішуся, що „Нові дні“ живі... Дай, добра доле, щоб вони не були марнотратні та з великого друку перейшли на малий, щоб було у них щораз більше матеріалу. Також вірю в те, що у „Н.Д.“ буде дальша можливість „двох точок погляду на одну тему“, що так рідко зустрічається в практиці нашої преси...

Щиро вітаю

Я. ГІРНА, Канада

Добрий день, Панове!

Висилаю чек на 36 доларів: 11 дол. на передплату „Нових днів“ за 1971-72 рр. і 25 дол. на гарантійний фонд „Нових днів“

Щастя Вам, Боже

І. КОСТЮК, Торонто

Хвальна Редакціє!

Посилаю передплату і 10 доларів надплату, щоб „Нові дні“ жили і росли. Не старайтесь бути 150% демократами... Попросіть д-ра Рахманного написати статтю чи дві про Українську Католицьку Церкву в США. Вона офіційно якась „саламаха візантійська“, не українська. Так подяє „Ворлд альманиз“.

З щирим серцем привітом

М. ДЕРЖИ, Канада

Грудня 14 дня 1970 р.

ДО РЕДАКЦІ „НОВИХ ДНІВ“

В „Українському голосі“, число 49 за 9 грудня вміщений заклик „До українського громадянства“ такого змісту:

„Представництво ВО УНРади в Канаді закликає всіх, кому дорога ідея української державності, підтримати ДЦ УНР усім своїм зрозумінням і можливостями;

складати пожертви на працю ДЦ УНР, яка в цих складних політичних відносинах так потрібна для нашого народу, як підтримка ззовні у боротьбі з московським імперіалістичним окупантом;

підписувати заяви на самооподаткування, коли хтось з уповноважених осіб до вас звернеться;

ставати членами товариства прихильників УНР та показати своє заінтересовання ідеєю Української Державності.“

За представництво ВО УНРади підписались: інж. І. Янішевський — голова, Т. Нечипорук — фінансовий уповноважений.

Я з дружиною — емігранти по Другій світовій війні. Мені в лютому буде 83 роки. Одержуємо старечу пенсію. На цей заклик ми зобов'язуємося щорічно вносити на матеріальну підтримку ДЦ УНРади 25 доларів, з яких дружина 10 дол., а я 15 дол., які будемо вносити на косяду Комітету сприяння УНРади в Едмонтоні.

При цьому залучаю переказ на 20 дол.: передплата „НД“ на два роки — 11 дол. і на пресовий фонд — 9 дол. Зміст „НД“ повинен наближатися до змісту за редакцією бл. п. Волиняка, щоб „НД“ були дійсно пам'ятником покійному. Цей лист прошу надрукувати в „НД“.

З привітом і найкращими побажаннями

Анна і Олександр МАЯРОВСЬКІ

Едмонтон, 9 грудня 1970 р.

Вельмишановний і Дорогий Пане Редакторе!

У першу чергу ми з дружиною дуже радіємо, що Ви продовжуєте ідею покійного редактора Петра Волиняка й видаєте далі журнал „Нові дні“, що є найширше почитаний серед української еміграції в Канаді і США.

Ми з дружиною були співробітниками журналу: дружина писала про покійного поета Т. Осьмачку і т. д., а я писав мистецтвознавчі статті (про І. Айвазовського, С. Васильківського та про інших). На жаль, заіснували обставини, що ніяк не сприяли нашій співпраці з журналом. Впродовж двох років я тяжко хворію, дістав тяжке запалення внутрішнього вуха, інфекція вже доходила до мозку, тому я мусив піддатися операції, не одній, а двом операціям. Спеціалісти врятували мою голову, зате я залишився майже без слуху і тільки за допомогою слухавки чую і, на жаль, недосконало.

З огляду на стан слуху компанія, що я в ній працював понад 15 років, мусила мене звільнити з роботи і дала мені маленьку пенсію (хворобову), що з неї мусимо жити дуже скромно. З огляду на тяжкі обставини прошу Вас припинити висилку журналу „Нові дні“, бо годі нам платити передплату, а Вам теж годі висилати журнал даремно, бо видання коштує багато Вашої праці й грошей. Роблю це з тяжким серцем, однак іншого виходу

немає. З цього, однак, не виходить, що я й моя дружина переставо співпрацювати з журналом „Нові дні“ і, без сумніву, час до часу щось вишлемо.

Не зважаючи на хворобу й матеріальні обставини, я працював над **Історією українського мистецтва** і виготовив перший том, що виїшов на 704 сторінки машинопису. Над **Історією** я працюю вже коло восьми років, а готувався до цієї монументальної праці впродовж усього свого життя, зокрема від закінчення мистецьких і мистецтвознавчих студій, тобто понад 30 років. Перший том недавно вислав до КУК у Вінніпегу, що плянує видати мою працю коштом фундації Т. Шевченка.

Історія матиме два томи, разом з ілюстраціями (близько 500, із них до 50 в повних кольорах), передмовою, резюме англійською і французькою мовами, іменним покажчиком, літературою та списком ілюстрацій — дійде до півтори тисячі сторінок друку і мусить мати люксовий вигляд, щоб не відстала від советського видання „Історії“ в шести томах. На жаль, советське видання, поза гарним оформленням і добре виконаними репродукціями, не має майже жодної вартості, коли йдеться про тексти, вони оснзвані на матеріалістичній, соціальній базі, з підкресленням вишости культури „старшого брата“, що без неї не було б українського мистецтва. А всякі стилі мистецтва не входять в рахунок цієї „Історії“.

Моя **Історія українського мистецтва** написана в зовсім іншому насвітленні та з іншим підлоом. Вона виразно поділена на історичні стилі, як це буває в історіях мистецтва західних країн. У своїй праці я відмічую твори майже всіх наших мистців, відомих із нашої історії, я пишу як тільки можливо популярно, щоб праця була доступна для кожного українського пересічного читача, пояснюю кожний стиль і напрямок, а також усякі терміни в архітектурі, скульптурі, малярстві й граверстві та техніку виконання, так що **Історія** буде мати більше енциклопедичний характер. На мою думку, так і треба писати, бо серед нас іще мало людей, що розуміються на мистецтві, зокрема знають історію українського мистецтва. До таких праць слід підібрати якнайбільше репродукцій творів нашого мистецтва від передісторичних часів аж до наших днів. Інакше **Історія** не буде мати вартості.

Тяжко мені йти „з мотикою на сонце“, бо зданий тільки на власні сили і тільки сам-один мушу писати про всі роди й галузі нашого мистецтва, тому мало хто вірив, що я дам собі раду, однак я всякі перешкоди переборов, особливо тяжкою та інтенсивною працею.

А це тоді, коли над київським виданням працювала армія науковців, що має до диспозиції музеї, архіви, картинні галерії і т. д., чого я був позбавлений. У таких обставинах я мушу працювати. Прошу прийняти від мене й дружини вислови найглибшої пошани до Вас,

Ваш Іван КЕЙВАН

Дорогий Пане Маєстро!

Зворушений змістом Вашого листа, спішу повідомити Вас, що Ваше прохання не висилати Вам „Нові дні“ — відхиляється: усі наші висококваліфіковані співробітники мали й будуть мати наш журнал — іне передплачуючи його. Отже, дуже просимо Вас погодитись і знами і заспокоїтись.

Бажаємо Вам скоро і успішно довершити видання Вашої капітальної праці і довести успішніших наслідків унормування Вашого слуху.

Ми завжди готові привітати Вас знову на сторінках „Нових днів“ — і як видатного маляра, і як автора компетентних статей на мистецькі та інші теми. Щирий привіт Вашій дружині.

З великою до Вас пошаною — Д. Кислиця

Дорога панно Маріє,

і від себе ми дякуємо Вам за такий удалий вибір Різдвяного подарунка. Бажаємо Вашій бабусі купу щастя в Новому році та частіше згадувати свою добру внучку — журнал читаючи. Вам же, панночко Маріє, бажаємо всього добра в Нсвому році, успіхів у Вашій добродійній праці серед торонтян і багатьох дідуців та бабусь (Марія — **Social worker**), а з-поміж торонтських козаченьків вибрати собі добрячого чоловіка до любови.

До хвальної редакції „Нових днів“

Як постійний передплатник і читач, дуже вам дякую за змістовний, культурний та соборницький журнал. Особливо мені сподобалось число 245—246. Дехто в Торонто нарікає, що саме в тому числі ви дали на першій сторінці обкладинки портрет архієпископа Григорія, зверхника УАПЦ (соборноправної). А я думаю, що ви дуже добре зробили: не сміє бути серед нас дискримінації, треба давати належне всім нашим православним владикам, між якими владика Григорій є одним із найбільш заслужених церковних діячів і наших патріотів. Давали „Нові дні“ на тому ж місці портрет митрополита Іларіона, я певен, що дадуть і портрет архієпископа Михаїла та інших наших владик. „Нові дні“ — журнал громадський, а не церковний, але він повинен також закликати своїх читачів до єдності всіх наших православних Церков — не поділом на кращих і гірших, не звеличуванням одних і дискримінацією інших. Був колись і владика Іларіон не підпорядкований митрополитові Полікарпові, але дійшло ж і з ним до мудрого порозуміння — і як багато зробив для нас після того владика Іларіон.

До єдності наших Церков і повного порозуміння між її архипастирями ми можемо дійти не через сіяння неприязні та підозри, а через братню і християнську любов. Я вірю, що через таку любов ми скоро зможемо дійти до того, що будемо мати не греко- і не римо-, а просто Українську Православну Церкву.

Василь ЖУРАКІВСЬКИЙ,

член православної громади св. Володимира, Торонто.

В.п.п. Д. В. Кислиця!

...Не тії речі,

Не тая мова.

Не біле личко,

Не чорноброва.

Так я скажу про журнал „Нові дні“ після смерті св. п. П. К. В(олиняка). Не знижуйтесь, а піднімайтесь. Не хникайте, а дійте!

12.00 дол. — оплата й передплата на 1971 р.

В. Шевченко

Дорогий читачу — **В. Шевченко**, до своєї поеми „Гайдамаки“ Т. Шевченко написав скротку передмову — прозою, кажучи там: „По мові — передмова...“. Там великий Тарас відповідав і тим, що радили йому писати „про Матрьошу, про Парашу — радість нашу.“ Спасибі Вам,

що Ви того не радите нам, як дехто таки радить. Ми, ясна річ, послухаємося таких як Ви, а не тих, що радять нам задруковувати "Нові дні" альбомними віршиками та випускати журнал раз на три місяці. Та ще гундосити на мельниківську сурмоньку — від лихого думоньку. А по цій мові — післямова: піднесемося — ще й як утору, якщо того хотітимуть читачі й дописувачі, а не тільки ми, редакція; перестанемо хникати, коли всі передплатники, як оце й Ви, своєчасно відгукнуться на наше, як Ви пишете, хникання, — і будемо діяти з піднесеною головою, не оглядаючись на задні колеса. До Вашого ласкавого відома: ми вже дохникались, що „Нові дні“ виходять такі щомісяця; ми боргів не нахникали, бо ні ми читачів, ні читачі нас не підвели; ми вискочили з критичного (кризового) стану, бо не розгубилися, не зневірилися і не злякалися прогайнованих — не з нашої вини — кілька місяців та вслід за тим літнього сезону, коли найлегше скрахувати.

Дай нам усім, Боже, ще кращої витримки — і "Нові дні" матимуть не тільки личко біле, а й брови чорні.

Д. Кислиця

Вельмишановні панове,

Висилаю вам 5.50 дол. на передплату „Нових днів“ і прошу висилати журнал, почавши з січня 1970 року. Це є Різдвяний подарунок моїй бабусі, і я буду вдячна вам за висилку журналу на таку адресу...

Щиро ваша **Марія ВАЦИК**

До редакції „Нових днів“

Прочитав я „Нові дні“ ч. 249—250, жовтень-листопад 1970 р., де п. Петро Копил з Торонто пише, що стаття М. Береста — „Передсобокові думки“ — провокаційна.

Я вважаю, що п. М. Берест написав дуже скромно...

Події зараз дуже швидко відбуваються, і я певний, що п. Петро Копил почує й побачить багато несподіванок.

Інж. Дмитро Савкевич

Вп. пане Редакторе!

Пересилаю передплату з пресфондом (10.00). Приємно, що „Нові дні“ не перестають виходити: це був і, надієюсь, далі буде унікальний журнал. Це свого роду пам'ятник покійному П. К. Волинякові. Я розумію, що Ваша видавнича справа нелегка, але мушу завважити, що технічно і оформленням журнал трохи гіршої якості. Чи можливо укладати статті з деякими відступами, а може й ілюстраціями? Тоді б не так монотонно виглядав журнал і легше читався.

З пошаною і побажанням успіхів у Вашій нелегкій справі

Галина Шиманович-Рудницька

Дорога пані доктор!

Поперше, даруйте, що так формально до куми (Ви про це могли вже й забути) звертаюся, а подруге — красенько дякую Вам, землячці з Донбасу, за листа й доброзичливі та ділові зауваги-побажання.

Коротко кажучи, Ваші побажання — давати просвіти та ілюстрації в журналі — найлегше здійснити. Маючи на увазі врятування журналу як такого, ми трохи занедабували деяк історони форми його Щоправда, ілюстрації досить кусаються, а в нас резервів великих не було, щоб розкидатись грішми — мусили бути скупими і тому свідомо кривдили своїх читачів., Вас також. Як нам Бог допоможе, а читачі свого обов'язку допильнують, то ми не скапустимось і, як личить донбасівцям, скоро виїдемо „нагора“.

Д. Кислиця

НА ТЕМИ ЗДОРОВ'Я

ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ

Кульбаба звичайна

Кульбаба дуже розповсюджена рослина. Цвіте з квітня і аж до морозів. Росте на відкритих місцях — на луках, лісових галявинах, у садах, на узбіччях доріг. Ця рослина дуже легко пристосовується до умов, її не можуть заглушити інші рослини і тому вона розселилася по всіх материках.

Плоди — сірувато-біле сім'ячко, продовгувате, вгорі звужене, має пухнасту китичку на довгій ніжці і нагадує маленький парашутник. Плоки насіння не поспіло, парашутик не розкривається. При дозріванні легенькі пухнасті парасольки розгортаються, і на квітколожі утворюється сірувато-біла пухнаста кулька. Подме вітер — і сотні маленьких насінюнок-парашутисток піднімаються у повітря.

Літаючи, насінинки не розгойдуються, не перевертаються, вони завжди вниз. Насіннячко довго літає, а потім причіпляється десь далеко від рослини-матері. Один кошичок кульбаби містить до 200 насінюнок, а вся рослина до 3000.

Кульбаба наповнена білим гірким соком. Всі органи її мають у своєму складі смолу, кавчук, цукор, жирну

олію, органічні кислоти, солі кальцію та калію, барвники та вітаміни.

Як лікарську рослину, кульбабу знають здавен. Ще Теофраст рекомендував її проти веснянок та пігментних плям на шкірі, які виникають при захворюванні печінки. У нашій народній медицині її вважали „життєвим еліксиром“, що добре впливає на травлення, а найліпше діє при безсонні.

Кульбаба має ще й харчове значення. Її підсмажені корені нарівні з цикорієм споживають як сурогат кави. Цукор, що міститься в коренях кульбаби, при підсмажуванні карамелізується, приємно пахне і дає гарний колір відварам. У Франції з молодого листа кульбаби готують салату. Листки замочують на півгодини в солоній воді, щоб вони не гірчили, потім подрібнюють і приправляють оцтом та перцем. Салата із кульбаби — дуже цінний харчовий продукт, бо в листі, крім вітамінів, заліза, фосфору та кальцію, є дуже багато протеїну. У Франції кульбабу культивують. Тут навіть вивели сорти з ніжшими великими листками. Квіткові пуп'янки кульбаби маринують і домішують до солянки чи вінегрету.

Родний настій коріння та листків кульбаби збуджує апетит, тонізує організм, поліпшує обмін речовин. Вживання настою листа понижує і навіть цілком знищує ін-

токсикацію, яка настає в наслідок хронічних захворювань, отруєнь та укусів комах.

У німецькій народній медицині настій трави разом із корінням застосовують при різних хворобах печінки, водянці, шлунково-кишковому катарі, захворюваннях нирок та серцевого міхура. Його п'ють також при авітамінозах, недокрив'ї, ревматичних та подагричних захворюваннях і особливо при різних хворобах шкіри: висипках, фурункульозі.

Молочний сік кульбаби застосовують для виведення мозолів та як косметичний засіб проти веснянок та пігментних плям на обличчі.

З трави і коріння кульбаби виготовляють препарати, що збуджують апетит та поліпшують діяльність харчового тракту. Як жовчогінне призначають відвар із трьох столових ложок кореня (40 гр.) на дві склянки води. Його кип'ятять 20 хвилин і п'ють по склянці два рази за день перед їдою.

Корені викопують у квітні, поки не розквітне рослина, але краще восени (в серпні і вересні), після опадання листків. Викопані корені очищають від землі, решток стебел і листків, миють холодною водою і сушать на повітрі в суху погоду, в теплому приміщенні або у печах. Перед сушінням їх треба прив'язати на повітрі протягом кількох днів, поки не припиняться виділення молочного соку.

ДЖИНДЖУРА

Хто побував хоч раз у Карпатах, той на все життя запам'ятає величаві гори, покриті лісами.

Серед неозорих лісних масивів, мов сонячні озера, яскравими барвами просвічуються гірські пасовища — полонини. А на них — безліч квітів і запашних трав. Всіма кольорами веселки переливаються дзвіночки красавки, душиці бузкової, арніки гірської, наперстянки пурпурової. Але чи не найкрасивішою квіткою є джінджюра (тирлич жовтий). Це — надзвичайно цінна лікарська рослина. Про її цілющі властивості гуцули склали багато пісень.

І дійсно, з цією рослиною не може змагатися навіть славнозвісний женьшень. Тому на початку нашого сторіччя капіталістичні ділки-підприємці по-хижацькому винищували джінджюру, заготовляючи її у величезній кількості.

Про чудодійні лікарські властивості тирличу жовтого люди знають уже понад дві тисячі років. Відвар із коріння цієї рослини збуджує апетит, поліпшує травлення, вгамовує згагу, підвищує кислотність та поліпшує якість шлункового соку. Ще 1918 року австрійський лікар Ріхард Вебер, застосовуючи препарати джінджюри при лікуванні виразкової хвороби шлунку та дванадцятипалої кишки, досяг небачених наслідків.

У народній медицині відвар із коріння вживають при туберкульозі легень, хронічних бронхітах, малярії, подагрі, ревматизмі, артриті та хворобах печінки.

Яка ж на вигляд ця рослинка? Зовні джінджюра дуже гарна. В перші два-три роки вона має лише прикореневу розетку листків. Вони великі, еліпсоподібної форми. На 3—4 році відростає квітконосне стебло заввишки 60—140 сантиметрів із еліптичними листками, що попарно зростаються основами, і великими жовтими квітками. Корінь складається із короткого багатоголового кореневища, від

якого відходять один або кілька додаткових коренів. Під — продовгувата ланцетоподібна коробочка з насінням.

Кореневища та корінь містять гіркі глюкозиди, масло, смоли та інші речовини. Крім того, корені дуже багаті на редуковані та нередуковані цукри.

Ф. МАМЧУР
„Знання та праця“

ТАКА ДРІБНИЦЯ, ЯК КУХОЛЬ ПИВА...

Як народився міт про те, що пиво корисне? На якій підставі цей алкогольний напій часом називають „рідким хлібом"? Можна гадати, що в основі цих непорозумінь — „криве" тлумачення двох фактів: пиво варять з хлібних злаків, пляшка пива містить 400 до 700 калорій, що дорівнює 1/6 добової енергетичної потреби людського організму.

У народі кажуть: з одного куска дерева можна зробити і хрест, і лопату. Так і в даному разі. З тих самих хлібних злаків можна приготувати корисну страву, а можна „вигнати" літр горілки, яка завдає людині тільки шкоди. Кальорія від кальорії різниться. При згорянні алкоголь дає так звані „чисті" кальорії, які не мають нічого спільного з конче потрібними організмові кальоріями рослинного й тваринного походження, а тому не можуть їх замінити.

Нехай ніхто не помиляється й відносно класифікації пива. Це найсправжніший алкогольний напій, котрий містить, залежно від сорту, 2,5—6 відсотків етилового спирту. Така дрібниця, як кухоль пива, порушує на якийсь час психічні процеси, ослаблює увагу, знижує швидкість реакцій і т. ін. Цей кухоль, здавалося б, — дурниця для здорової людини, та до скількох автомобільних катастроф, виробничих аварій він призводить?! До пива, як і до тютюну, горілки та всіляких інших наркотиків, дуже швидко звикають. Спочатку людина обмежується одним чи двома кухлями. Приємно — спрагу заспокоїв, легкий шумок у голові з'явився. Та незабаром ця кількість уже не дає належного ефекту, „доводиться" збільшувати дозу. На якомусь етапі забажається підмішати трохи горілки (а це особливо шкідливо) чи подвоїти, потроїти кількість кухлів.

Результат відомий заздалегідь: пиво, яке споживають понад міру, з такою самою закономірністю, що й міцніші спиртні напої, підточує здоров'я, веде до захворювань органів травлення, печінки, судин, особливо серця. Серце терпить не тільки від дії алкоголю, а й від потреби „перекачувати" велику кількість рідини. У медицині навіть є спеціальний термін — „пийне серце". Це означає, що пульсація його в'яла, обсяг у 2—3 рази більший від нормального, дедалі частіше виникають задишка, болі й т. п. Від зловживання пивом гладшають, стають брезкими, менш працездатними, частіше хворіють. Вкорочується життя. Це доведено точно!

Свого часу багато хто висловлював думку, що пиво здатне відвернути увагу людей від міцних спиртних напоїв. У Англії був навіть виданий спеціальний білль, який заохочував пивоваріння. Однак надії не оправдалися. Ряди прихильників міцних спиртних напоїв істотно поповнилися прихильниками пива. Та й шкода від самого пива для тих, хто поглинав його у великій кількості, не менше, ніж від джину й віскі.

В усьому повинна бути міра. Медики, звичайно, не

проти кухля пива, випитого літнього дня чи в неділю під час доброго обіду. Вони проти шкідливої звички до пива, проти перетворення його в „рідкий хліб“. Іще слід пам'ятати: напій цей абсолютно протипоказаний дітям, підліткам, матерям, які годують немовлят, вагітним, а також багатьом хворим людям.

Іван СТРЕЛЬЧУК,
доктор медичних наук, професор.
„Наука і суспільство“, ч. 3, 1970.

**КАНДИДАТКА ВІД "НОВИХ ДНІВ" НА КРАЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ**

ВІРА СЕМЕНОВА

На закінчення цього річного раунду української преси та радіо, що відбудеться 30 СІЧНЯ, відбудеться вибір кралі і двох князівен,

Подаємо дані про нашу кандидатку з офіційного бюлетеню:

"НОВІ ДНІ" — журнал: ВІРА СЕМЕНОВА, 20 років, студентка Політехнічного інституту Раерсон, Торонто, закінчила українську школу св. Дмитрія на Лонг Бренч. Віра активна в молодіжній організації ОДУМ — є виховницею дівочого роя, належить до ОДУМівського хору „Молода Україна“ ім. Г. Хоткевича, співала в церковному хорі. Її пляни: стати учителькою неповно-середньої школи і далі активно працювати в ОДУМі.

Бажаємо нашій кандидатці Вірі найбільшого успіху — стати кралею нашої преси в 1971 році.

Редакція "Нових Днів"

СУМНА СТАТИСТИКА

Протягом сімдесяти років, відколи на шляху Сполучених Штатів Америки вийшли перші автомашини, від дорожніх катастроф загинуло два мільйони американців. За той же час в усіх боях, які вела американська армія, втрачено забитими 400 тисяч чоловік.

Ж А Р Т

ДО ІСТОРІЇ СЛОВА „ПОРОГИ“ (На річці Славута)

Здається, є всі підстави твердити, що слово „Пороги“ спопуляризував рід автора цієї нотатки, хоч його (слова) історія сягає своєї давнини.

Як воно було насправді — послухайте:

Дід мій, Омелько Поріг, розповідав, що йому переказував прадід, як він із жінкою і 12-ма синами емігрував від пана і окопався на придніпрових острівках, саме там, де глиби каміння змагаються з ревучим Дніпром.

Хоч прадід був неписьменний, але мав неабиякий хист до бізнесу. Змайстрував душогубку і почав перевозити втікачів на другий берег Дніпра. Слава про його дії рознеслася по всій Україні. Коли якісь кріпаки хотіли позбутись пана, — говорили:

— Тікаймо до Порогів, вони перевезуть на другий берег, а там...

З кожним днем еміграція збільшувалась. Тоді прадід згуртував Січ, а люди вже дали їй назву Запорізька Січ. І каміння в Дніпрі почали називати Порогами. Прадід тоді вже був бунчужним чи булавним. Покумався з Тарасом Бульбою, породичався з Сірком і Кривonosом. Коли б Московія не розігнала Січі, може б і до гетьманської булави добрався.

Омелько Поріг своєї землі не лишив, як липили старшини шліхтичі, а вчинив збройний опір. Можна сказати, першу партизанку. А преславна родина Порогів тоді вже складалася з 28 козаків, які хоробро відбивали московські напади. Про це і Тарас згадує:

Б'ють Пороги, місяць сходить...

Хоробрі Пороги напали на москалів зненацька і тільки вночі.

Все це я виклав точно. Не певний лише, чи цю бувальщину справді розповідав мені мій дід, чи вона мені приснилась. Бувавшина про славний рід Порогів на Славуті.

Теофіл ПОРІГ

НОРМАТИВНА УКРАЇНСЬКА ГРАМАТИКА (Standard Ukrainian Grammar)

Проф. Яр Славутин з Альбертського університету приготував новий англomозний підручник для студентів університету та самоосвіти „Нормативна українська граматикика“ — **Standard Ukrainian Grammar**. У цьому, шостому з черги підручнику (попередні були написані для шкіль і студентів різних курсів) подано повний огляд української граматики й правопису — згідно з сучасними вимогами. Додано багато вправ текстів із творчості кращих українських письменників.

Joseph J. Rajka Furs

921 College Street

Tel.: LE 4-5545

(at Devercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хугра на замовлення з різного роду шкірок

● ПЕРЕРІБКИ

● НАПРАВИ

● ПОВНА ГАРАНТІЯ

**УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ
ІНСТИТУТ**

повідомляє, що головний склад їх видань
знаходиться

В УКРАЇНСЬКІЙ КНИГАРНІ В ЕДМОНТОНІ

- Івачис, В.: Боротьба Кубані за незалежність.
Мюнхен, 1968, 142 стор., брош. оправа \$2.00
- Тесля, І., Юзик, П.: Українці в Канаді, їх розвиток і
досягнення, Мюнхен, 1968, 78 ст. брош. 2.00
- Сулима-Блохин, С.: Квітка і Куліш, основоположники
української новелі, Мюнхен, 1969, 104 стор. 1.50
- Рибчин, Проф. Д-р І.: Динаміка українського козацтва
Мюнхен, 1970, 112 стор. брош. 2.00
- Ніньовський, В.: Ріми і строфіка гуцульських колядок
і щедрівок, Мюнхен, 1967, 17 стор. брош. 1.60
- НАУКОВІ ЗАПИСКИ, том XI, 1966, 106 стор. брош. 1.50
Том XV, 1968, 103 стор. брош. 2.00
Том XVI, 1968, 64 стор. брош. 2.00
Том XVII, 1968, 143 стор. брош. 2.00
Том XVIII, 1968-69, 286 стор.
брош. 5.00
Том XIX, 1969, 183 стор. брош. 3.00

„СЛОВО” ЗБІРНИК Ч. 4

„СЛОВО” збірник ч. 4, Об'єднання Українських
Письменників в Екзилі, як і попередні Збірники
в твердій оправі, на доброму папері. Наклад
обмежений.

Ціна \$8.50

СТО ПОЕТІВ — СТО ПІСЕНЬ

Збірник стародавньої японської поезії, жанру, танки, в повному
українському перекладі ІГОРЯ ШАНКОВСЬКОГО, з примітками про
авторів і транслітерацією оригінальних японських текстів. СТО ПОЕТІВ
— СТО ПІСЕНЬ небуденне явище на українському книжковому ринку.
Це перший повний переклад збірника взагалі будь-якою слов'янською
мовою. Придбання цього видання зробить неабияку приємність люби-
телеві доброї книжки.

Якісна кольорова обкладинка зображує одного з безсмертних пое-
тів старої Японії „Акагіто”. ЦІНА — \$5.50 з пересилкою.

Головний склад знаходиться у

UKRAINIAN BOOK STORE

10205 - 97 Street, Edmonton, Alberta, Canada

Книгарням і кольптертам відповідний опуст:

ІГОР ШАНКОВСЬКИЙ

Вже вийшла третя збірка поезій
ІГОРЯ ШАНКОВСЬКОГО
„КОРОТКЕ ЛІТО”

Книжка в твердій оправі, на доброму папері, з
суперобкладинкою. Тираж 1.500 примірників.
Всі примірники нумеровані.

Ціна з пересилкою \$3.75

УВАГА!

УВАГА!

Мовознавці, Поеги, Письменники, Викладачі
української мови! Вже вийшов з друку перший

УКРАЇНСЬКИЙ ЗВОРОТНИЙ СЛОВНИК

що його уклав Василь Ніньовський. Словник
охоплює близько 60,000 слів, друкований на
доброму папері, в твердій полотняній оправі.

Ціна — \$14.50.